

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

Π.Μ.Σ.: ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας

Διπλωματική εργασία

Θέμα:

Προκαταλήψεις, Στάσεις και Ρατσισμός των Βρεφονηπιοκόμων του Δήμου Καβάλας, απέναντι στα δίγλωσσα παιδιά.

Γαζάνη Χρυσή

Η επιβλέπουσα καθηγήτρια: κ. Άννα Χαντζηπαναγιωτίδη Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
«Διαπολιτισμικής/ Γλωσσικής Αγωγής»

Εξεταστές: κ. Κωνσταντίνος Ντίνας Καθηγητής «Γλωσσολογίας - Ελληνικής Γλώσσας
και Διδακτικής της»

κ. Κωνσταντίνος Μπίκος Καθηγητής «Ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι έρευνας»

Φλώρινα

2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κεφάλαιο 1	4
1.1 Εισαγωγή	4
1.2 Παρουσίαση του προβλήματος.....	5
1.3 Σκοπός της έρευνας	6
Κεφάλαιο 2	7
2.1 Διαπολιτισμικότητα, Διαπολιτισμική εκπαίδευση.....	7
2.2 Διαπολιτισμική εκπαίδευση και σχολείο	8
2.3 Πολυπολιτισμικότητα και μοντέλα διαχείρισης	10
Αφομοιωτικό μοντέλο.....	10
Μοντέλο της ενσωμάτωσης	11
Πολυπολιτισμικό μοντέλο	12
Αντιρατσιστικό μοντέλο	10
Διαπολιτισμικό μοντέλο	13
2.4 Εννοιολογικός προσδιορισμός της διγλωσσίας	13
2.5 Αλλόγλωσσα ή δίγλωσσα;	15
2.6 Η διγλωσσία στο ελληνικό σχολείο	16
2.7 Σπουδαιότητα του νηπιαγωγείου - παιδικού σταθμού στην γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών μεταναστευτικής καταγωγής.....	17
2.8 Η έννοια του ρατσισμού.....	18
2.9 Αίτια του ρατσισμού.....	20
2.10 Είδη του Ρατσισμού	21
2.11 Στάσεις	21
2.12 Διακρίσεις	22
2.13 Προκατάληψη	23
2.14 Ο ρατσισμός στην εκπαίδευση	22
2.14 α Γηγενείς μαθητές	25
2.14 β Μειονοτικοί μαθητές	26
2.15 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διαχείριση της ετερότητας των παιδιών προσχολικής ηλικίας	27
2.16 Το αντιρατσιστικό πρότυπο εκπαίδευσης	28
2.17 Τρόποι και λύσεις για την αντιμετώπιση του ρατσιστικού φαινομένου	30

Κεφάλαιο 3	31
3.1 Μεθοδολογία συλλογής του εμπειρικού υλικού	31
3.2 Μέσα συλλογής δεδομένων	32
3.3 Δείγμα	35
3.4 Ανάλυση	35
Κεφάλαιο 4	36
4.1 Παρουσίαση και ανάλυση αποτελεσμάτων	36
Κεφάλαιο 5	50
5.1 Συμπεράσματα	50
Βιβλιογραφία	54
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	56

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Εισαγωγή

Με την είσοδο των χιλιάδων οικονομικών μεταναστών και προσφύγων από διάφορες χώρες, η Ελληνική κοινωνία γίνεται σταδιακά τα τελευταία έτη πολυπολιτισμική, πολυγλωσσική και πολυφυλετική. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, των φαινομένων του κοινωνικού αποκλεισμού αλλά και για την ελπίδα μιας ειρηνικής συμβίωσης τα επόμενα χρόνια εμφανίζεται στις σύγχρονες κοινωνίες η ανάγκη για μια εκπαιδευτική πολιτική και ένα πρόγραμμα σπουδών στο σχολείο που να αντανακλούν μια θετική αντίληψη για τους διαφορετικούς πολιτισμούς και τις διαφορετικές φυλές που απαρτίζουν το σχολείο και την Ελληνική κοινωνία.

Τόσο τα παιδιά των ελλήνων ομογενών, όσο και τα παιδιά των άλλων γλωσσικών και πολιτισμικών ομάδων που ζουν στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν προβλήματα σχολικής και κοινωνικής ένταξης. Τα προβλήματα αυτά ανάγονται στην περίοδο κοινωνικοποίησης των παιδιών στην χώρα υποδοχής καθώς και στην σχολική και κοινωνική ελληνική πραγματικότητα.

Τα νηπιαγωγεία και οι παιδικοί σταθμοί στη χώρα μας αποτελούν το χώρο συνάντησης “διαφορετικών” παιδιών, από διάφορες χώρες του κόσμου.

Ο χώρος της προσχολικής αγωγής είναι πλέον ανομοιογενής από την πλευρά σύνθεσης του παιδικού πληθυσμού. Για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων διαπολιτισμικού χαρακτήρα, δηλαδή για την προώθηση της διαπολιτισμικότητας, χρειάζεται να υποβοηθηθούν τα αλλόφωνα παιδιά με διάφορους τρόπους, λ.χ. με την ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας, την αποδοχή τους μέσα στην τάξη από τα γηγενή παιδιά, την ευαισθητοποίηση των γηγενών παιδιών για το “διαφορετικό” συνομήλικό τους.

Στο νηπιαγωγείο και στους παιδικούς σταθμούς δεν ομιλείται από τα παιδιά μόνο η ελληνική γλώσσα, αλλά μια πληθώρα γλωσσών. Πολλά από τα παιδιά αυτά είτε δεν γνωρίζουν καθόλου, είτε έχουν πολύ περιορισμένη γνώση της ελληνικής γλώσσας.

Αυτή η κατάσταση που επικρατεί στα νηπιαγωγεία και στους παιδικούς σταθμούς ήταν για μένα μια αφορμή να μελετήσω:

- α) Εάν λειτουργεί η γλωσσική επικοινωνία μεταξύ νηπιαγωγών και αλλοφώνων παιδιών.
- β) Ποια είναι η γνώμη των εκπαιδευτικών και των γηγενών μαθητών για τα αλλόγλωσσα παιδιά, και
- γ) Πώς μπορούμε να δημιουργήσουμε ένα αντιρατσιστικό πρότυπο εκπαίδευσης στα σύγχρονα ελληνικά σχολεία.

Οι απόψεις των εκπαιδευτικών (βρεφονηπιοκόμων και νηπιαγωγών), σχετικά με αυτά τα ερωτήματα είναι άκρως ενδιαφέρουσες για την αντιμετώπιση της γλωσσικής διαφορετικότητας στην προσχολική αγωγή, γιατί από αυτήν εξαρτάται η ανάπτυξη αποτελεσματικών επικοινωνιακών σχέσεων, γεγονός που σημαίνει ότι το αλλόγλωσσο παιδί πρέπει να ενισχυθεί γλωσσικά, ώστε να αρθούν όλες εκείνες οι δυσκολίες που το εμποδίζουν να εκφραστεί και οδηγούν τη συνύπαρξη σε αδιέξοδο.

Το νηπιαγωγείο και ο παιδικός σταθμός έχουν μεγάλη ευθύνη: α) για την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας των αλλοφώνων παιδιών με ότι αυτό συνεπάγεται, όπως τη διατήρηση, την καλλιέργεια και την προώθηση της διαπολιτισμικής προσωπικότητάς τους, και β) για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης γλώσσας για τα αλλόφωνα παιδιά.

1.2 Παρουσίαση του προβλήματος

Το πρόβλημα της διγλωσσίας και της δίγλωσσης εκπαίδευσης στην Ελλάδα, είναι σχετικά νέο. Σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια διαπιστώνεται η έντονη πλέον παρουσία δίγλωσσου μαθητικού πληθυσμού. Τα φαινόμενα διγλωσσίας στην Ελλάδα άρχισαν να παρατηρούνται και να μελετούνται κυρίως την τελευταία δεκαετία, καθώς η χώρα έχει αλλάξει από χώρα εξαγωγής μεταναστών σε χώρα υποδοχής από πολλά μέρη του κόσμου. Για τον λόγο αυτό, τα θέματα διγλωσσίας και δίγλωσσης εκπαίδευσης έχουν ορμητικά καταλάβει μια από τις πρωτεύουσες θέσεις στα ελληνικά κοινωνικά και εκπαιδευτικά πλαίσια. Μέχρι τώρα, το μοναδικό μέλημα των ελληνικών πολιτικών και εκπαιδευτικών αρχών είναι η επιτυχής διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.

Τα δίγλωσσα παιδιά χρησιμοποιούν την ελληνική γλώσσα σε συνθήκες διγλωσσίας, αφού συχνά στον οικογενειακό και κοινωνικό τους περίγυρο μητρική και ελληνική γλώσσα εναλλάσσονται. Υπό αυτές τις συνθήκες αρκετά από αυτά εμφανίζουν δυσκολίες προσαρμογής στον κοινωνικό και σχολικό χώρο, που τις περισσότερες φορές οδηγούν σε σχολική αποτυχία. Ειδικότερα, τα παιδιά αυτά, έχοντας να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα κοινωνικής ένταξης των ιδίων και των οικογενειών τους, τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα, γρήγορα δημιουργούν αρνητική σχέση με το σχολείο και τελικά το εγκαταλείπουν, για να οδηγηθούν πρόωρα και αναγκαστικά στο χώρο της εργασίας.

Για την ελληνική πλευρά, το σημαντικό και αυτονόητο είναι να βοηθηθούν οι δίγλωσσοι μαθητές να μάθουν το συντομότερο δυνατόν την Ελληνική, ώστε να ενταχθούν ομαλά στο

σχολικό σύστημα, να ωφεληθούν ακαδημαϊκά μέσα απ' αυτό και να ενσωματωθούν έτσι κοινωνικά.

Το νηπιαγωγείο είναι ο χώρος, όπου μπαίνουν οι βάσεις για τη γλωσσική, νοητική, κοινωνική, συναισθηματική, ηθική και αισθητική ανάπτυξη και εξέλιξη των παιδιών. Στο περιβάλλον αυτό το νήπιο για πρώτη φορά έρχεται σε προγραμματισμένη επαφή και επικοινωνία με θεσμικούς παιδαγωγούς και συνομηλίκους μέσω της οποίας συντελείται η πρωτογενής του κοινωνικοποίηση. Στην προσχολική ηλικία, επίσης, που το παιδί βρίσκεται στον παιδικό σταθμό, αναπτύσσεται ένα σημαντικό μέρος της προσωπικότητάς του. Ο τρόπος με τον οποίο περιγράφεται εκ μέρους του σχολικού περιβάλλοντος (παιδικός σταθμός/νηπιαγωγείο) ο κοινωνικός κόσμος του νηπίου, τείνει να διαμορφώσει τις δικές του αντιλήψεις και στάσεις απέναντι σε άλλους. Λάθη ή προβλήματα που δημιουργούνται από αυτή την ηλικία, ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις για τη μετέπειτα ζωή του ατόμου. Με τα νέα δεδομένα που έχουν προκύψει στη χώρα μας μετά τη δεκαετία του 1990 το νηπιαγωγείο είναι χώρος αφετηριακός για την εκπαίδευση των παιδιών των αλλοδαπών και των παλιννοστούντων, όπως και για εκείνη των ημεδαπών μαθητών

1.3 Σκοπός της έρευνας

Στην ελληνική πραγματικότητα, η αύξηση των μαθητών από πολιτισμικά διαφορετικές ομάδες, η έλλειψη κατάρτισης των εκπαιδευτικών σε θέματα διαπολιτισμικής παιδαγωγικής και η διαρκής παρουσία στερεοτυπικών και προκαταληπτικών συμπεριφορών και μέσα στη σχολική τάξη, οδήγησαν στην επιλογή του συγκεκριμένου θέματος της παρούσας εργασίας.

Ο ρόλος των νηπιαγωγών είναι πολύ σημαντικός. Προσπαθούμε να διερευνήσουμε τον τρόπο που συμπεριφέρονται οι νηπιαγωγοί/βρεφονηπιοκόμοι σε πολυπολιτισμικές τάξεις, τις στρατηγικές διδασκαλίας που εφαρμόζουν, τον τρόπο που αξιοποιούν τις δυνατότητες των παιδιών.

Οι έρευνες έχουν σημασία για την εκπαιδευτική διαδικασία στην προσχολική εκπαίδευση, γιατί εξετάζουν τις τρέχουσες εκπαιδευτικές πρακτικές και προκλήσεις και διερευνούν τις επιπτώσεις που ενδεχομένως έχουν στο ρόλο των εκπαιδευτικών, ιδίως όσον αφορά στις αξίες, στις στάσεις, στις δεξιότητες, και στις γνώσεις που χρειάζονται και που θα χρειαστούν οι εκπαιδευτικοί προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης.

Σκοπός λοιπόν, της συγκεκριμένης εργασίας, είναι να διερευνηθούν οι στάσεις και οι προκαταλήψεις των βρεφονηπιοκόμων καθώς και ο ρατσισμός, που τυχόν υφίστανται τα

αλλόγλωσσα παιδιά στους βρεφικούς και νηπιακούς σταθμούς. Ακόμη από πού προκύπτουν τα προβλήματα αυτά και πώς μπορούμε να τα αντιμετωπίσουμε στο σχολικό χώρο. Ποιοι είναι οι τρόποι επίλυσης και συμφιλίωσης όλων των γηγενών παιδιών και των βρεφονηπιοκόμων απέναντι στα δίγλωσσα παιδιά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Τα θεωρητικά δεδομένα του θέματος

2.1 Διαπολιτισμικότητα, Διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Η διαπολιτισμικότητα απασχολεί αρκετά επιστημονικά πεδία εκτός από την παιδαγωγική, όπως η ψυχολογία, η φιλοσοφία, η ηθική, η ανθρωπολογία, τα μαθηματικά, η οικονομική επιστήμη (Νικολάου, 2005). Στη χώρα μας η συζήτηση γύρω από την διαπολιτισμικότητα εστιάζεται κυρίως στο πεδίο της εκπαίδευσης. Ωστόσο οι υποστηρικτές της διαπολιτισμικότητας, ανακαλύπτουν πεδία εφαρμογής της θεωρίας σε χώρους όπως οι επιχειρήσεις, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας κ.α. (Νικολάου, 2000).

Σύμφωνα με τον Μάρκου Γ., καθώς και με τον Δαμανάκη Μ., η διαπολιτισμικότητα προϋποθέτει το ξεπέραςμα της στενής έννοιας του «έθνους- κράτους», την αποδοχή της πολυπολιτισμικότητας και τον μετασχηματισμό της κοινωνίας η οποία θα χαρακτηρίζεται πλέον από ανεκτικότητα, αποδοχή του διαφορετικού και την συνύπαρξη και συγκατοίκηση των διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων (Νικολάου, 2000).

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση αποτελεί την λύση για την πολυπολιτισμική κοινωνία, όσο οι κοινωνίες γίνονται περισσότερο πολυπολιτισμικές, τόσο οι θεωρητικοί πιστεύουν πως αποτελεί την καλύτερη απάντηση στην πολυπολιτισμικότητα. Βασικός σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι η αναγνώριση του διαφορετικού, για το σύνολο των μαθητών, των μαθητών που διακρίνονται από πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες και των μαθητών της κυρίαρχης κοινωνικής ομάδας. Μέσω των δραστηριοτήτων της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, βελτιώνεται η αυτοεκτίμηση των πρώτων ενώ οι δεύτεροι θεωρούν την ύπαρξη του διαφορετικού ως οργανικό μέρος της τάξης. Σημαντικό είναι να αναδεικνύονται μέσα από δραστηριότητες, στην καθημερινή εκπαιδευτική διαδικασία, οι ομοιότητες κι οι διαφορές μεταξύ των πολιτισμών και να δημιουργούνται συνθήκες αλληλεπίδρασης μεταξύ παιδιών από διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες (Τσιούμης, 2005).

Ο Α. Παπάς το 1998 διατυπώνει σχετικά με την διαπολιτισμική εκπαίδευση πως «στοχεύει στην καθιέρωση μιας κοινωνίας με αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση, με πνεύμα αμοιβαιότητας και ισότητας στα κοινωνικά μέλη, με αλληλαποδοχή των εκατέρωθεν αξιών και ακόμα την άποψη των βασικών δικαιωμάτων που έχουν τα κοινωνικά όντα σύμφωνα με τον Χάρτη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων», απαλλαγμένη από κάθε ακρότητα και προσανατολισμένη σε πανανθρώπινες, «οικουμενικές» αξίες, οι οποίες πρέπει να βρουν εφαρμογή στις σύγχρονες κοινωνίες (Νικολάου, 2000).

Στην διαπολιτισμική εκπαίδευση, το μορφωτικό κεφάλαιο των μαθητών δεν αντιμετωπίζεται ως «ελλειμματικό» αλλά ως «διαφορετικό» κάτι το οποίο πρέπει να γίνει σεβαστό και αποδεκτό από τους μαθητές της κυρίαρχης κοινωνικής ομάδας.

2.2 Διαπολιτισμική εκπαίδευση και σχολείο

Σύμφωνα με τη Katz (1982), διαπολιτισμική εκπαίδευση ορίζεται η προετοιμασία των μαθητών για τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές πραγματικών γεγονότων όπου βιώνουν σε διάφορες περιπτώσεις σε κοινωνικά πλαίσια.

Ιδιαίτερα σημαντικό θεωρείται ότι στη διαπολιτισμική εκπαίδευση πρέπει να περιλαμβάνονται εμπειρίες που να προσφέρουν ανάπτυξη στις ικανότητες για διευκρίνιση των αξιών και μεταβίβασης τους, άλλη εμπειρία είναι να μπορούν να εξετάζουν όλα τα είδη μόρφωσης για να αναπτύξουν τις βασικές διδακτικές προσεγγίσεις. Ακόμη να μπορούν να αναπτύξουν την ικανότητα να αξιολογούν τη μη δημοκρατία που επικρατεί σε θέματα όπως ο ρατσισμός και η ισότητα.

Ένας άλλος ορισμός είναι αυτός του Ανθόπουλου (2001), όπου αναφέρει ότι η διαπολιτισμική εκπαίδευση άρχισε δυναμικά από τη παρουσία αλλοδαπών παιδιών στα σχολεία. Η ομάδα του πληθυσμού αυτού με κάποιες ιδιαιτερότητες είχε την ανάγκη για στήριξη ώστε να συνεχίσει να υπάρχει και να ζει ανάμεσα σε άλλους πολιτισμούς. Μέσα από την πανεπιστημιακή κοινότητα στηρίχθηκαν και προχώρησαν με σωστά βήματα οι θεσμοί τόσο σε θεωρητικό και πρακτικό πλαίσιο με βάση τις ανάγκες τους. Στο τρόπο αυτό ο οποίος εφαρμόστηκε υπήρξαν θετικά αποτελέσματα. Στις μέρες μας εφαρμόζεται με μέτρα στηρίζοντας τους αλλοδαπούς μαθητές με βάση τις δικές τους ανάγκες και ιδιαιτερότητες. Για κάθε ομάδα αλλόγλωσσων μαθητών δημιουργήθηκαν μέτρα στήριξης ώστε να μπορούν να βοηθηθούν με τους σωστούς τρόπους. Σε λίγο χρονικό διάστημα παρουσιάστηκε σημαντική βελτίωση και σημειώθηκε αξιόλογο το έργο αυτό στο χώρο της

διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, σίγουρα χρειάζεται ακόμη πολλή δουλειά για να επιτευχθούν πλήρως οι στόχοι που τέθηκαν από την αρχή ώστε να υπάρχει σωστή και δομημένη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Η παγκόσμια μετανάστευση επηρεάζεται από την παγκοσμιοποίηση αφού η κάθε ομάδα που κουβαλά τη δική της πολιτισμική ταυτότητα έχει διαφορετικές ιδέες και αντιλήψεις όπως και πολλές ιδιαιτερότητες. Ο ρόλος του σχολείου συμβάλλει στο να υπάρχει και να διατηρείται η διαπολιτισμικότητα στο χώρο της εκπαίδευσης. Αυτό φυσικά εξαρτάται από τον τρόπο λειτουργίας του σχολείου, το έργο που παράγουν οι εκπαιδευτικοί στο σχολείο και η συνεργασία που υπάρχει ανάμεσα σε μαθητές και γενικά του σχολείου. Η διαπολιτισμική παιδεία έχει στόχο να καλλιεργήσει διαπολιτισμική συνείδηση με βασικό στόχο την προσωπική ανάπτυξη κάθε ανθρώπου ανεξάρτητα αν ζει σε ομοιογενές ή ανομοιογενές περιβάλλον.

Επίσης ο Bullivant (1986), αναφέρει πως τα θέματα ρατσισμού, διαφορετικότητα και ανισότητα δεν μπορούν να βρουν ανταπόκριση στα σχολεία σε μεγάλο βαθμό. Το σχολείο θεωρεί ότι απλά υιοθετεί ορισμούς του πολιτισμού όπου στο μέλλον ίσως ευνοήσουν την διατήρηση στο τρόπο ζωής σε οράματα της κοινωνίας.

Παράλληλα, με θεωρίες της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης οι ανισότητες που δημιουργούνται ξεκινάνε από το σχολικό χώρο. Όλο αυτό γίνεται στο σχολικό χώρο αφού τα παιδιά έχουν ήδη σχηματίσει ιδέες και αντιλήψεις σε διάφορα θέματα ακόμα και στην αντιμετώπιση του διαφορετικού. Οι υπάρχουσες προκαταλήψεις και στερεότυπα προκαλούν μεγάλες εξάρσεις στην εκπαίδευση και είναι δύσκολο να αλλάξουν μετά από κάποια ηλικία (Παππάς, 1988).

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση στοχεύει στην ισότητα και τα ίσα δικαιώματα σε γηγενείς μαθητές και μειονοτικούς μαθητές για αποφυγή ρατσιστικών αντιδράσεων. Ωστόσο στη διαπολιτισμική εκπαίδευση το σημαντικότερο είναι να δημιουργηθεί και να καθιερωθεί το πνεύμα της αμοιβαίας συμβίωσης με ισότητα σε όλα τα μέλη ενός πολιτισμού ανεξάρτητα. Ο αλληλοσεβασμός και η αποδοχή των αξιών και των δικαιωμάτων κάθε πολιτισμού αντιστοιχεί σε κάθε άτομο που κουβαλά το δικό του πολιτισμό.

Ιδιαίτερα σημαντικός σκοπός της διαπολιτισμικής παιδείας σύμφωνα με το Triandis (1986), είναι να διατηρηθούν οι αξίες κάθε πολιτισμού, να υπάρχει αλληλεπίδραση στους τρόπους σκέψης και η ανάπτυξη της ικανότητας για έλεγχο της συμπεριφοράς μας με άτομα που προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς.

Στη διδασκαλία είναι δύσκολο να υπάρχει επιτυχία εφόσον σε μια διαπολιτισμική κοινωνία όλα είναι διαφορετικά και δεν υπάρχει καλή επικοινωνία. Έτσι και στα σχολεία η επικοινωνία ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές είναι αδύνατον να επιτευχθεί σωστά.

Το κάθε άτομο έχει τις δικές του ανάγκες και τα δικά του πρότυπα συμμετοχής και διαφορετικής άποψης για το θέμα διαπολιτισμικότητα.

Σύμφωνα με το Banks (1991), η διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι να γίνονται κατανοητές όλες οι ανάγκες του κάθε παιδιού, να υπάρχει ίση μεταχείριση δίνοντας σημασία σε κάθε προβληματισμό και άποψη που εκφράζουν οι μαθητές μας. Επίσης η απαραίτητη προσοχή σε κάθε προσπάθεια για συμμετοχή στο μάθημα δίνοντας ευκαιρίες για βελτίωση ενθαρρύνοντας τις ιδέες και τις προσπάθειες όλων των μαθητών μας.

Οι δάσκαλοι που είναι πρότυπα για τους μαθητές γίνονται καθρέφτες αφού ότι βλέπουν το κάνουν πράξη ιδιαίτερα σε μικρές ηλικίες. Ο κάθε εκπαιδευτικός ανάλογα με τις απόψεις που έχει τις μεταφέρει στα παιδιά και δημιουργούν εικόνες και στάσεις για την κοινωνία που ζούμε.

2.3 Πολυπολιτισμικότητα και μοντέλα διαχείρισης

Σε επίπεδο εκπαιδευτικής αλλά και κοινωνικής πολιτικής υπήρξαν πολλές και διάφορες προσεγγίσεις οι οποίες σύμφωνα με τον Μάρκου (1996) συνοψίζονται σε πέντε βασικά μοντέλα.

Τα μοντέλα αυτά είναι το αφομοιωτικό, το μοντέλο ενσωμάτωσης, το πολυπολιτισμικό, το αντιρατσιστικό και το διαπολιτισμικό μοντέλο.

Αφομοιωτικό μοντέλο

Αρχικά το αφομοιωτικό μοντέλο είναι το τελευταίο στάδιο του εκπολιτισμού όπου ακολουθεί την επαφή, τη σύγκρουση και τη προσαρμογή. Η αφομοίωση έχει να κάνει με τη διαδικασία όπου τα άτομα από διαφορετική εθνική και φυλετική προέλευση αλληλεπιδρούν και γίνονται ενεργά άτομα σε μια ευρύτερη κοινωνία χωρίς να δίνεται καμία έμφαση στην εθνική προέλευση.

Η βασική θέση της αφομοιωτικής προσέγγισης είναι ότι το έθνος είναι ενιαίο από πολιτισμική και πολιτική πλευρά. Το συγκεκριμένο μοντέλο από το 1960 μέχρι και σήμερα επηρεάζει πολιτικούς, κοινωνικούς και εκπαιδευτικούς φορείς. Στην αντίληψη των Ευρωπαίων παρουσιάζονται μεγάλες διαφοροποιήσεις όπου συμβαίνουν σε πολλά εκπαιδευτικά συστήματα. Τα χαρακτηριστικά του αφομοιωτικού μοντέλου ορίζονται ως μονογλωσσικά και μονοπολιτισμικά και έχουν ως στόχο να βοηθήσουν τα παιδιά να αποκτήσουν επάρκεια στην εθνική γλώσσα και πολιτισμό. Μεγάλη σημασία δίνεται στη

διατήρηση της παράδοσης και της εθνικής κληρονομιάς καλλιεργώντας τη διαχρονική αξία του κράτους κάθε χώρας. Τα παιδιά από διαφορετική πολιτισμική προέλευση όπως οι αλλοδαποί αντιμετωπίζουν το πρόβλημα τους ως παιδαγωγικό και θα πρέπει οι μαθητές να ξεπεράσουν το πρόβλημα τους στη χρήση της γλώσσας. Για να γίνει αυτό θα πρέπει να υπάρξει η σωστή και γρήγορη αφομοίωση.

Τέλος το αφομοιωτικό μοντέλο με βάση τους υποστηρικτές του χωρίς να είναι αντίθετοι στο θέμα της διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας του κάθε ανθρώπου πιστεύουν πως είναι και θέμα του δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος. Ιδιωτική υπόθεση θεωρείται η διατήρηση του μητρικού τους πολιτισμού και γλώσσας (Νικολάου, 2000).

Μοντέλο της ενσωμάτωσης

Εντούτοις το μοντέλο της ενσωμάτωσης έχει την άποψη ότι κάθε ομάδα που μεταναστεύει κουβαλά μαζί της ένα πολιτισμό όπου επιδρούν ταυτόχρονα και άλλοι πολιτισμοί της κάθε χώρας όπου μεταναστεύουν. Σύμφωνα με το Γεωργογιάννη (1986), οι επιδράσεις που δέχονται έχουν να κάνουν και με την αναδιαμόρφωση των πολιτισμών.

Επίσης με την αφομοίωση παρατηρείται μια μικρή αποκοπή από τις ρίζες κάθε λαού που έρχονται να ενσωματωθούν μαζί με την ήδη υπάρχουσα της άλλης εθνικής ομάδας όπου στη συνέχεια αποτελούν μέρος της νέας εθνικής ταυτότητας.

Στο μοντέλο αυτό η πολιτισμική ετερότητα γίνεται αποδεκτή και δεν εμποδίζει καμία ενσωμάτωση αλλά ούτε και θέτει σε κίνδυνο τις αρχές κάθε κοινωνίας. Στην εκπαίδευση εντάσσονται ειδικά διαμορφωμένα προγράμματα για να ενσωματωθούν καλύτερα και με γρήγορο ρυθμό οι μετανάστες μαθητές. Παράλληλα στο μοντέλο αυτό κυριαρχεί η γνώμη ότι οι γνώσεις σε ιστορικά και πολιτισμικά θέματα θα κατορθώσουν να γίνουν αποδεκτοί όλοι με τα δικά τους πιστεύω όπως στις θρησκευτικές πεποιθήσεις, πολιτισμικές παραδοχές και στο τρόπο ζωής κάθε λαού. Μεγάλη έμφαση δίνεται στην ενσωμάτωση των παιδιών με διαφορετική γλωσσική και πολιτισμική προέλευση προσφέροντας τους τον σωστό τρόπο προσαρμογής και εκμάθησης της κοινής γλώσσας για να διασφαλιστεί η ομοιογένεια στις διαφορετικές κοινωνίες που πλέον ζούνε μαζί. Το πώς αυτό θα γίνει κατορθωτό εξαρτάται και από τον τρόπο προσαρμογής των παιδιών, την ισότητα στις εκπαιδευτικές ευκαιρίες και τον τρόπο αντιμετώπισης των παιδιών από το όλο σύστημα που επικρατεί σε κάθε χώρα και στο χώρο της εκπαίδευσης (Μάρκου, 1996).

Πολυπολιτισμικό μοντέλο

Ένα άλλο μοντέλο είναι το πολυπολιτισμικό που εμφανίστηκε τη δεκαετία του 1970 και είχε εμφανιστεί όταν είχαν καταλάβει ότι το αφομοιωτικό και το μοντέλο ενσωμάτωσης δεν έδιναν ουσιαστικές λύσεις στα προβλήματα των παιδιών από άλλες χώρες στο σχολείο. Το μοντέλο αυτό είχε ως σκοπό να συνυπάρχουν οι λαοί και να αναπτύσσονται ταυτόχρονα χωρίς να επηρεάζεται η ενότητα και η συνύπαρξη όλων των λαών μαζί. Όλα τα παιδιά θα διατηρούν και θα αναφέρονται στο δικό τους πολιτισμό δίνοντας ίσες ευκαιρίες για βελτίωση όλων των επιδόσεων στο σχολικό χώρο όπου συνυπάρχουν παιδιά από διάφορους πολιτισμούς χωρίς να αναγκάζονται και να περιορίζονται σε ένα συγκεκριμένο πολιτισμό.

Η δημιουργία κοινών δραστηριοτήτων για όλα τα παιδιά με κύρια στοιχεία το σεβασμό και την ανοχή για το διαφορετικό σε θέματα έθνους, πολιτισμού, φύλου και θρησκείας θα τα βοηθήσει να ξεπεράσουν τις φοβίες και να νιώσουν ελεύθερα στο σχολείο αλλά και στη κοινωνία. Κυρίαρχος στόχος είναι να μάθουν να λειτουργούν ως σύνολο και όχι ως άτομα. Συμπερασματικά το πολυπολιτισμικό μοντέλο είναι απλοϊκό και δίνει ευκαιρίες σε όλα τα παιδιά από όλους τους πολιτισμούς να νιώσουν και να είναι ίσα σε ένα «ξένο» πολιτισμό.

Αντιρατσιστικό μοντέλο

Σύμφωνα με το Νικολάου (2000), οι υποστηρικτές του μοντέλου αυτού κατηγορούν το πολυπολιτισμικό μοντέλο διότι κάνει αναφορές σε ατομικές παρά σε κοινωνικές δυνάμεις. Στο μοντέλο αυτό πρέπει να αλλάξουν και οι δομές που επικρατούν στην εκπαίδευση για να εξαιρεθούν οι φυλετικές διακρίσεις σε βάρος των παιδιών από άλλες χώρες. Το αντιρατσιστικό μοντέλο περιέχει κάποιους βασικούς στόχους που είναι η ισότητα στην εκπαίδευση ανεξάρτητα από την εθνική τους προέλευση και αυτό ευνοεί την αλλαγή στο εκπαιδευτικό σύστημα για την ανισότητα. Άλλοι βασικοί στόχοι είναι η δικαιοσύνη που έχει ως υποχρέωση να έχει το κράτος προς όλους ανεξαιρέτως, οι ίσες ευκαιρίες και δικαιώματα, η συμμετοχή όλων σε όλα όσα προσφέρει η κοινωνία όπου ζουν και η απελευθέρωση των ατόμων από ρατσιστικά πρότυπα.

Διαπολιτισμικό μοντέλο

Σύμφωνα με τον Essinger (1990) οι βασικές αρχές στην διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι τέσσερις. Οι βασικές αρχές είναι η εκπαίδευση για ενσυναίσθηση, δηλαδή για να μάθουν να κατανοούν τους γύρω τους βάζοντας τον εαυτό μας στη θέση των άλλων, εκπαίδευση για

αλληλεγγύη όπου είναι το βασικό για μια ανθρώπινη κοινωνία όπου καταργείτε η ανισότητα και η αδικία. Η εκπαίδευση για διαπολιτισμικό σεβασμό που έχει να κάνει με το σεβασμό που πρέπει να δείχνουν όλοι για κάθε πολιτισμό διατηρώντας τις αξίες, τα ήθη και τα έθιμα κάθε πολιτισμού ζωντανά χωρίς να παρεμβαίνουν άλλοι για αλλαγές αλλά να γίνεται παρέμβαση για συμμετοχή και διατήρηση του πολιτισμού. Επίσης η εξάλειψη στερεοτύπων και προκαταλήψεων ανοίγοντας έτσι δρόμους για διάλογο μεταξύ των διαφορετικών λαών που ζούνε μαζί.

Ωστόσο σύμφωνα με το Δαμανάκη (1997) αναλύοντας τη διαπολιτισμική προσέγγιση κάνει αναφορά στα τρία αξιώματα της διαπολιτισμικής θεωρίας που είναι το αξίωμα της ισοτιμίας των πολιτισμών, το αξίωμα της ισοτιμίας του μορφωτικού κεφαλαίου ατόμων διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης και το αξίωμα της παροχής ίσων ευκαιριών.

Στο θέμα της εκπαίδευσης το διαπολιτισμικό μοντέλο είναι η προσανατολισμένη σε πανανθρώπινες αξίες όπου εμείς πρέπει να τις εφαρμόσουμε σε σύγχρονες κοινωνίες (Παπάς, 1998).

Εν κατακλείδι πέρα από την εκπαίδευση υπάρχουν και άλλοι χώροι όπου χρειάζονται αλλαγές στο τρόπο αντιμετώπισης των μεταναστών και είναι οι διάφορες επιχειρήσεις, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας όπου επηρεάζουν και αλλάζουν τους ανθρώπους στο πως είναι τα δεδομένα σε μια νέα κοινωνία με σεβασμό και ισότητα προς όλους τους τομείς και κυρίως στην εκπαίδευση που έχει ως έργο του να δημιουργήσει σωστούς ανθρώπους για μια σωστή και αντιρατσιστική κοινωνία.

2.4 Εννοιολογικός προσδιορισμός της διγλωσσίας

Η διγλωσσία είναι η εναλλακτική χρήση δύο ή περισσότερων γλωσσών και προκύπτει από την επαφή δύο ομάδων που μιλούν διαφορετικές γλώσσες (Σκούρτου, 1997).

Στη σχετική βιβλιογραφία, ο όρος «διγλωσσία», χρησιμοποιείται επίσης για να περιγράψει την επαφή περισσότερων των δύο γλωσσών, καλύπτοντας και τους όρους «πολυγλωσσία» και «πολύγλωσσος» (Τσοκαλίδου, 2012).

Μεταξύ επίσημης αγγλικής και ελληνικής ορολογίας παρατηρείται μια αναντιστοιχία. Τον τεχνικό όρο "diglossia" τον εισήγαγε για πρώτη φορά το 1959 ο Charles Ferguson για να χαρακτηρίσει την ύπαρξη γλωσσών στις οποίες μπορούν να διαχωριστούν δύο επιμέρους μορφές της γλώσσας, μια επίσημη και μια ανεπίσημη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούσε η ελληνική γλώσσα με την ύπαρξη της καθαρεύουσας ως επίσημη και της

δημοτικής γλώσσας ως καθημερινή γλώσσα επικοινωνίας του πληθυσμού. Στην ελληνική βιβλιογραφία, ο όρος "diglossia" αποδίδεται ως «γλωσσική διμορφία/πολυμορφία» (Σκούρτου, 2001), που περιγράφει μια κατάσταση κατά την οποία μία κοινότητα χρησιμοποιεί, ανάλογα με τις περιστάσεις, ένα ιδίωμα περισσότερο κοινό και με μικρό κύρος από ένα άλλο ιδίωμα το οποίο είναι λόγιο και περισσότερο εξεζητημένο. Ο όρος διγλωσσία στην σχετική ελληνική βιβλιογραφία, αναφέρεται στον αντίστοιχο αγγλικό όρο "bilingualism" (Παπαπαύλου, 1997).

Η διγλωσσία αποτελεί ένα πολύπλοκο, πολυδιάστατο, πολυδιαδεδομένο και βαθιά πολιτικοποιημένο φαινόμενο, που έλκει το ενδιαφέρον πολλών επιστημονικών κλάδων όπως τη Γλωσσολογία, την Κοινωνιολογία, Κοινωνιογλωσσολογία, την Ψυχολογία, την Παιδαγωγική, τη Διδακτική και την Ψυχολογολογία, καθένας από τους οποίους μελετά και εξετάζει την διγλωσσία από διαφορετική σκοπιά.

Στη σχετική βιβλιογραφία εντοπίζουμε πλήθος ορισμών σχετικά με τη διγλωσσία, η διαφορά μεταξύ των οποίων εντοπίζεται στο επίπεδο γνώσης των δύο γλωσσών.

Αρχικά, ο Bloomfield το 1933, όρισε την διγλωσσία ως την άρτια γνώση των δύο γλωσσών, σε επίπεδο που ο ομιλητής να μη διακρίνεται από τους φυσικούς ομιλητές των γλωσσών. Στη συνέχεια ο Weinreich, ορίζει ως δίγλωσσο άτομο, εκείνον που είναι σε θέση να εναλλάσσει τις γλώσσες ανάλογα με τις ανάγκες επικοινωνίας. Το 1956, για τον Haugen, δίγλωσσο είναι το άτομο το οποίο μπορεί να εκφέρει εκφωνήματα με συγκεκριμένο νόημα σε γλώσσες εκτός από τη μητρική του. Για τον Macnamara (1970) όμως, η διγλωσσία είναι η ικανότητα ενός ατόμου, έστω και περιορισμένη, να κατανοήσει, να παράγει, να διαβάσει ή να γράψει, σε δύο ή περισσότερες γλώσσες. Ο Van Overbeke (1972), για πρώτη φορά στην ιστορία της διγλωσσίας, εστιάζει εκτός από τις γλώσσες και στους «κόσμους» που εκφράζονται μέσω των γλωσσών. Για τον Van Overbeke, η διγλωσσία είναι ένας προαιρετικός ή υποχρεωτικός τρόπος αποτελεσματικής αμφίδρομης επικοινωνίας μεταξύ δύο ή περισσότερων διαφορετικών «κόσμων» και γλωσσικών συστημάτων. Για πρώτη φορά λοιπόν γίνεται λόγος για την επαφή των διαφορετικών κόσμων που έρχονται σε επαφή, μέσω της διγλωσσίας. Περίπου μια δεκαετία μετά (1983) η Oksaar αναφέρεται στη διγλωσσία ως την ικανότητα ενός ατόμου να κάνει χρήση και αυτόματη αλλαγή, χωρίς δυσκολίες, μεταξύ γλωσσικών κωδίκων. Το 1995 η Heller αναφέρει πως «το δίγλωσσο άτομο δεν χρειάζεται να κάνει καμία επιλογή ανάμεσα στις γλώσσες και τις κουλτούρες του. Δεν αποτελεί το άθροισμα δύο μονόγλωσσων αλλά έχει δική του, ιδιαίτερη γλωσσική διαμόρφωση. Τα περισσότερα δίγλωσσα άτομα αναπτύσσουν την μία μόνο από τις δύο γλώσσες σε υψηλότερο επίπεδο («ισχυρή γλώσσα»), ενώ οι γνώσεις τους στην άλλη

γλώσσα τείνουν να είναι περιορισμένες («ασθενείς γλώσσα»), λόγω συγκυριών και λόγω ανάγκης χρήσης των γλωσσών (Τσοκαλίδου, 2012). Ένας πιο σύγχρονος ορισμός για την δίγλωσσία είναι αυτός των Brutt - Griffler και Varghese (2004). Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό «η δίγλωσσία μπορεί να προσδιοριστεί ως ο ενδιάμεσος γλωσσικός χώρος, ο οποίος γινόταν παραδοσιακά αντιληπτός ως αποτελούμενος από διακριτές οντότητες, ως δύο ξεχωριστές γλώσσες. Τα δίγλωσσα άτομα μας υπενθυμίζουν ότι ο γλωσσικός χώρος αποτελεί μάλλον ένα συνεχές και ότι δεν είναι μόνο οι γλώσσες οι οποίες συγκατοικούν στον ίδιο χώρο, αλλά ένα μείγμα από κουλτούρες και οπτικές γωνίες, το οποίο για κάποιους είναι ακατανόητο και για άλλους ανησυχητικό» (Τσοκαλίδου, 2012).

Η οριοθέτηση των γλωσσών, ως «ασθενή» ή «ισχυρή» και η επιλογή τους από τα δίγλωσσα άτομα, είναι αποτέλεσμα επίδρασης κοινωνικών, συναισθηματικών και προσωπικών παραγόντων και ιδιαίτερα στις περιπτώσεις των μεταναστών υπεισέρχεται η διοικητική κατοχύρωση των γλωσσών σε πολιτικό επίπεδο (Ανδρουλάκης 1999, στο Τσοκαλίδου, 2012).

2.5 Αλλόγλωσσα ή δίγλωσσα;

Στα πλαίσια της ελληνικής εκπαίδευσης, εντοπίζουμε την χρήση του όρου «αλλόγλωσσα» για τα παιδιά μεταναστευτικής καταγωγής, είτε από τους εκπαιδευτικούς, είτε ακόμα και από τους ίδιους τους μελετητές. Ωστόσο γίνεται λανθασμένη χρήση του όρου, δεδομένου ότι τα παιδιά μεταναστευτικής καταγωγής που ζουν στην Ελλάδα και φοιτούν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, ανήκουν σε κάποια κατηγορία δίγλωσσίας. Ο όρος αυτός (αλλόγλωσσος) είναι αρνητικά φορτισμένος και κρύβει υποτιμητικές συνδηλώσεις και οδηγεί στην απομόνωση και την περιθωριοποίηση των παιδιών μεταναστευτικής καταγωγής (Τσοκαλίδου, 2012).

Για τις γλώσσες των δίγλωσσων παιδιών μεταναστευτικής καταγωγής, χρησιμοποιούμε τους όρους «γλώσσα υποδοχής» και «γλώσσα καταγωγής». Σε περιπτώσεις μεικτών οικογενειών οι «γλώσσες καταγωγής» μπορεί να είναι δύο ή περισσότερες.

«Τα παιδιά μεταναστευτικής καταγωγής γίνονται δίγλωσσα, επειδή στους χώρους όπου ζουν και δραστηριοποιούνται, είναι αναγκαίο να πραγματοποιείται η επικοινωνία μέσω διαφορετικών γλωσσών, τις οποίες εναλλάσσουν ανάλογα με τους χώρους χρήσης: στο σπίτι χρήση της μητρικής/πρώτης γλώσσας, στο σχολείο της δεύτερης, της γλώσσας της πλειονότητας» (Κούρτου - Καζούλλη, 2000 από Τσοκαλίδου, 2012).

2.6 Η διγλωσσία στο ελληνικό σχολείο.

Για αρκετές δεκαετίες η επικρατούσα άποψη στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα όσον αφορά την διαχείριση των δίγλωσσων ατόμων, ακολουθούσε το αφομοιωτικό μοντέλο, δηλαδή τα δίγλωσσα παιδιά, ή τα παιδιά των μεταναστών τα οποία εισέρχονταν στο ελληνικό σχολείο χωρίς να γνωρίζουν την γλώσσα κυριαρχίας, όφειλαν ν' αφήσουν στην άκρη την μητρική τους γλώσσα ώστε να μάθουν όσο το δυνατόν συντομότερα την κυρίαρχη γλώσσα και στη συνέχεια να ενταχθούν ομαλά στην ελληνική τάξη και την ελληνική κοινωνία. Μιλούμε δηλαδή για απόλυτη κυριαρχία της ελληνικής γλώσσας στο ελληνικό σχολείο. Μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί παρότρυναν τους γονείς να μη μιλούν στα παιδιά τους στην μητρική τους γλώσσα (Πανατζής, 2006).

Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες (Γκαϊνταρτζή & Τσοκαλίδου, 2011), οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν πλέον τα πολλαπλά πλεονεκτήματα της διγλωσσίας, ωστόσο όμως δεν αναγνωρίζουν την χρησιμότητα των μεταναστευτικών γλωσσών στο σπίτι.

Συνεπώς, εντός του σχολικού χώρου, η διαφορετικότητα στην γλώσσα και τον πολιτισμό, αποτελεί το «άλλο», το «ξένο».

Σύμφωνα με τον Νικολάου Γ. (2005), η προσέγγιση του θέματος της διγλωσσίας και της δίγλωσσης εκπαίδευσης στο ελληνικό σχολείο θα μπορούσε να λάβει υπόψη της τις εξής αρχές:

- i. Το σχολείο οφείλει να αντιμετωπίζει τους μαθητές του εξατομικευμένα, σε σχέση με τις προσωπικές προϋποθέσεις του καθενός, διότι δεν αποτελούν μια ομοιογενή ομάδα και τα αλλόγλωσσα παιδιά χρειάζονται κάποια μορφή ειδικής ενίσχυσης.
- ii. Για να επιτευχθεί αυτό όμως, δεν πρέπει να υπάρξει διαχωρισμός. Πρέπει να επιδιωχθεί η μόρφωση όλων.
- iii. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αλλόγλωσσοι μαθητές δεν πρέπει να οδηγήσουν στην χρήση «εύκολων λύσεων» που δημιουργούν αδιέξοδα, όπως π.χ. οι σταθερές τάξεις παράλληλης στήριξης.
- iv. Η υποστήριξη αλλοδαπών μαθητών απαιτεί μέτρα μέσα και έξω από την σχολική τάξη που φοιτούν με τους γηγενείς συμμαθητές τους. Τα μέτρα αυτά χρειάζεται να είναι ευέλικτα, κλιμακωτά και με μακρόχρονη προοπτική, να υπάρχει δηλαδή μια συνέχεια μεταξύ των σχολικών βαθμίδων.
- v. Τέλος και το πλέον σημαντικό, οι αλλόφωνοι μαθητές δεν φοιτούν στο σχολείο με σκοπό να μάθουν την γλώσσα αλλά για τους ίδιους λόγους που φοιτούν και οι υπόλοιποι μαθητές, για να μορφωθούν.

2.7 Σπουδαιότητα του νηπιαγωγείου - παιδικού σταθμού στην γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών μεταναστευτικής καταγωγής.

Ο παιδικός σταθμός και το νηπιαγωγείο είναι οι πρώτες μικρές ομάδες κοινωνίας που συναντά το παιδί, καθώς μεγαλώνει. Και τα δυο αποτελούν μέρος της προσχολικής αγωγής στη χώρα μας, που συμβάλλουν στη σωστή και ολοκληρωμένη ανάπτυξη του παιδιού. Μέσα από τις κατάλληλες συνθήκες που θα διαμορφώσει και μέσα από τις πλέον σωστές μεθόδους που θα χρησιμοποιήσει, θα προσπαθήσει να εξασφαλίσει για όλα τα παιδιά, την όσο το δυνατόν καλύτερη κατάρκτηση της γλώσσας είτε πρόκειται για την προφορική, είτε για τη γραπτή της μορφή.

Κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας, η ανάπτυξη της γλώσσας είναι ραγδαία και τα παιδιά κατακτούν τις γλωσσικές ικανότητες που τους επιτρέπουν να χρησιμοποιούν τον λόγο αποτελεσματικά και να επικοινωνούν με τους ανθρώπους γύρω τους (Τζουριάδου, 1995). Γι' αυτό οι περιβαλλοντικοί παράγοντες το διάστημα αυτό πρέπει να παρέχουν ποσότητα και ποιότητα ερεθισμάτων, ώστε να έχουν τη μέγιστη αποδοτικότητα.

Ένα οργανωμένο και σωστά δομημένο πρόγραμμα μέσα σε ένα λειτουργικό περιβάλλον προσφέρει στα παιδιά πλούσιες εμπειρίες μέσα από εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες.

Το παιδί μέσα από τη συνύπαρξή του με άλλα παιδάκια, αλλά και με τη δασκάλα ή παιδαγωγό του, εντάσσεται σε μια μικρή, όμως σημαντική κοινωνία, όπου μαθαίνει να επικοινωνεί με τους άλλους, να μοιράζεται, να συνεργάζεται, να ακολουθεί κανόνες και να πειθαρχεί.

Τα χαρακτηριστικά του νηπιαγωγείου τα οποία το καθιστούν ως τον ιδανικό χώρο για την εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας (Γ2) από τα παιδιά μεταναστευτικής καταγωγής είναι τα εξής (Παπαδοπούλου, 2003):

- Το νηπιαγωγείο αποτελεί τον χώρο πρώτης κοινωνικοποίησης του παιδιού
- Η χαλαρή οργάνωση της τάξης
- Οι τεχνικές και τα μέσα που χρησιμοποιούνται στο νηπιαγωγείο είναι κατάλληλα για την εκμάθηση μιας δεύτερης γλώσσας (παρατήρηση, ψυχοκινητικό παιχνίδι, συμβολικό παιχνίδι, ομαδοσυνεργατική μέθοδος κ.α.)
- Η απουσία αυστηρά οριοθετημένης ύλης στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών
- Η απουσία εργασίας κατ' οίκον
- Η γλώσσα που χρησιμοποιείται είναι αυτή της καθημερινότητας, η γλώσσα επικοινωνίας και η χρήση της ακαδημαϊκής γλώσσας είναι περιορισμένη

- Για την μετάδοση των νοημάτων γίνεται χρήση ποικίλων τρόπων μετάδοσης του νοήματος όπως για παραδείγματος χάρη χειρονομίες, εκφράσεις προσώπου κ.α.
- Η ανάπτυξη της δεύτερης γλώσσας των μαθητών μεταναστευτικής καταγωγής γίνεται ταυτόχρονα με την ανάπτυξη της πρώτης γλώσσας των μονόγλωσσων παιδιών

2.8 Η έννοια του ρατσισμού

Ο ρατσισμός αποτελεί μία έκφραση της ανθρώπινης συμπεριφοράς, ένα φαινόμενο που έχει απασχολήσει αρκετούς επιστημονικούς κλάδους, όπως την ανθρωπολογία, τη βιολογία, τη φιλοσοφία, την ψυχολογία και την κοινωνιολογία. Η προκατάληψη και ο ρατσισμός σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό, καθώς η προκατάληψη αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο του ρατσισμού.

Ως ρατσισμό θα ορίζαμε καταρχήν τη διάκριση καθώς και τη μεροληπτική και άδικη αντιμετώπιση που υφίστανται κάποιες φυλές, κοινωνικές ομάδες ή μεμονωμένα άτομα από άλλους που θεωρούν τους ίδιους «ανώτερους», τόσο σε βιολογικό (φυλετικός ρατσισμός) όσο και σε κοινωνικό, πολιτικό, πολιτιστικό...(κοινωνικός ρατσισμός) επίπεδο. Η παραδοχή αυτή της ανισότητας βασίζεται και σε ακραίες και αντιεπιστημονικές θεωρίες που προσπαθούν να την στηρίξουν σε βιολογικά και κληρονομημένα χαρακτηριστικά. Και μολονότι οι «επιστημονικές» αυτές θεωρίες έχουν ανατραπεί σε μεγάλο βαθμό στην εποχή μας, ως πρακτική και ως στάση ζωής εμφανίζονται με απειλητικές διαστάσεις στην εποχή μας απειλώντας με εντονότερη αναβίωση τους.

Σύμφωνα με τον Τσιάκκαλο (2000), που θέτει δύο ορισμούς δηλαδή την έννοια του ρατσισμού με ευρύ και περιορισμένο περιεχόμενο. Ο ευρύς ορισμός έχει να κάνει με όλες τις μορφές διακρίσεων, στερεοτύπων και προκαταλήψεων. Στον ορισμό αυτό μπορούν όλοι οι άνθρωποι σε μια κοινωνία να χαρακτηριστούν ρατσιστές διότι όλοι κουβαλούν κάτι από τα πιο πάνω που περιλαμβάνει ένας τέτοιος ορισμός.

Στο περιορισμένο ορισμό ο ρατσισμός απευθύνεται κυρίως σε μία ομάδα ανθρώπων. Η ομάδα αυτή κρίνεται από τα χαρακτηριστικά που κουβαλάει όπως είναι η χώρα προέλευσης, το χρώμα, η θρησκεία και ο πολιτισμός. Όλα αυτά μπορούν να γίνουν η αρχή και οι αιτίες για την αρχή του ρατσισμού σε μία κοινωνία.

Παράλληλα τα δημοκρατικά κινήματα ορίζουν το ρατσισμό σαν κάτι συγκεκριμένο, δηλαδή, κάποιιοι άνθρωποι έχουν συγκεκριμένες ιδέες και αντιλήψεις για τη διαφορετικότητα και μόνο μία ομάδα ανθρώπων αντιδρά αρνητικά.

Γενικά ο ρατσισμός έχει να κάνει με τις αντιλήψεις, τις στάσεις και τις συμπεριφορές που αναγκάζει ανθρώπους να αντιδρούν και να συμπεριφέρονται με λάθος τρόπους επιφέροντας συνήθως αρνητικές επιπτώσεις στα άτομα που δέχονται όλες τις αρνητικές συμπεριφορές.

Ένας άλλος ορισμός είναι αυτός του Παπαδημητρίου (2000), που λέει ότι οι κοινωνικές διακρίσεις προκαλούνται από παλιά φαινόμενα και συνεχίζονται μέχρι σήμερα με τη διαφορετικότητα που υπάρχει σε όλες τις κοινωνίες. Ο παραδοσιακός ορισμός του ρατσισμού αναφέρεται σε βιολογικές αντιδράσεις που είναι οι ιδιότητες και οι ικανότητες σε φυλετικό χαρακτήρα. Οι σύγχρονες ρατσιστικές συμπεριφορές γίνονται ενάντια σε ευάλωτες ομάδες σε εθνικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες στους μετανάστες από ευάλωτες ομάδες όπως είναι οι πρόσφυγες, ο κοινωνικός ρατσισμός σε άτομα με ειδικές ανάγκες και άτομα που βρίσκονται στο περιθώριο. Σημαντική επίσης ομάδα όπου δέχεται τέτοιου είδους συμπεριφορές είναι οι γυναίκες.

Όπως αναφέρει η Χατζηπαναγιωτίδου (2011), ο ρατσισμός είναι ο τρόπος συμπεριφοράς του ατόμου που ασκεί πάνω σε άλλο άτομο με ρατσιστικές προθέσεις είτε φανερά είτε χωρίς να προβάλλονται. Ακόμη υπάρχουν οργανωμένες ομάδες και συστήματα που δημιουργούν τέτοιου είδους συμπεριφορές και εμπλέκουν άτομα σκόπιμα για να υπάρχει και να συνεχίζεται το φαινόμενο αυτό. Μερικοί άνθρωποι ενδέχεται να είναι σκόπιμα ρατσιστές χωρίς να τους ενδιαφέρει αν βλάπτουν τους γύρω τους με τη συμπεριφορά τους. Μερικές φορές είναι δύσκολο να αναγνωριστεί το φαινόμενο κυρίως αν δεν αφορά εμάς ή κάποιον από το περιβάλλον μας .

Σήμερα το νομικό πλαίσιο των κρατών, διάφορα δημοκρατικά κινήματα και μη κυβερνητικοί οργανισμοί σε όλο τον κόσμο καταδικάζουν τις ρατσιστικές συμπεριφορές και πολιτικές και επικρίνουν τη δυσμενή μεταχείριση ενός ατόμου λόγω εθνικότητας, φυλής ή θρησκευτικών πεποιθήσεων. Όμως, εμφανής είναι η παρουσία του «νεορατσισμού» στις σημερινές κοινωνίες. Πρόκειται, σύμφωνα με τον E. Balibar, για μία νέα μορφή ρατσισμού, η οποία στρέφεται κυρίως ενάντια στους μετανάστες και τους ξένους εργαζομένους. Οι μετανάστες γίνονται θύματα ρατσισμού και ξενοφοβίας από τους γηγενείς αλλά κυρίως από τις ομάδες του πληθυσμού που χαρακτηρίζονται από ανεργία και οικονομική ανασφάλεια.

2.9 Αίτια του ρατσισμού

Υπάρχουν ποικίλα αίτια που προκαλούν το φαινόμενο του ρατσισμού στις μέρες μας. Ένα από τα σημαντικότερα αίτια, που καλλιεργεί και θρέφει το φαινόμενο του

ρατσισμού, είναι το χαμηλό πνευματικό και μορφωτικό επίπεδο πολλών ανθρώπων. Η πνευματική ρηχότητα εμποδίζει τον άνθρωπο να προσεγγίσει ηθικά και συναισθηματικά τους συνανθρώπους του μέσα από τις αρχές του ανθρωπισμού και ενισχύει την ανισότητα και την κυριαρχία του ισχυρού. Οι προκαταλήψεις απέναντι σε ομάδες ανθρώπων ενισχύουν την ιδεολογία του ρατσισμού. Οι προκαταλήψεις αυτές εξαρτώνται από το πνευματικό επίπεδο των ατόμων. Οι συμπεριφορές αυτές προκύπτουν από την έλλειψη ανθρωπιστικής και πνευματικής παιδείας και γίνονται αίτια για αρχή του φαινομένου. Ακόμη υπάρχει έλλειψη διδασκαλίας της ισότητας, της δικαιοσύνης, του σεβασμού, της ειρήνης και της αποδοχής. Επίσης η ενδυνάμωση των αξιών όπως είναι ο ανταγωνισμός, η ανηθικότητα, η αμφισβήτηση του καλύτερου δημιουργούν μίσος και λανθασμένες κινήσεις προς τα άτομα που ζούνε μαζί σε μια κοινωνία. Έχει χαθεί η κυριαρχία του εαυτού μας και όλοι γινόμαστε κυρίαρχοι των άλλων επιβάλλοντας τα δικά μας θέλω για να γίνονται αποδεκτοί. Τα αίτια μπορεί να ξεκινούν από διάφορα συμφέροντα όπως τα οικονομικά, κοινωνικά και οι πολιτικές σκοπιμότητες. Παράλληλα ο φανατισμός είναι μία από τις κυριότερες αιτίες επειδή υπάρχουν πολλά είδη φανατισμού. Φανατισμός υπάρχει σε θρησκευτικά και εθνικά θέματα. Προκαλούνται συγκρούσεις μεταξύ των διαφόρων μεταναστευτικών ομάδων (Συρμού, Φέγγερου, Φάραντος, χ.χ).

Σύμφωνα με το Πασσά (2008), τα αίτια του ρατσισμού είναι η οικονομική εκμετάλλευση, η άγνοια, η παγκοσμιοποίηση, τα κοινωνικά προβλήματα, ο φανατισμός και η φύση του ανθρώπου. Η παγκοσμιοποίηση λόγω της ελεύθερης και γρήγορης μετακίνησης των ανθρώπων επέφερε μεγάλες αλλαγές με αποτέλεσμα οι άνθρωποι να μην το δεχτούν όπως θα έπρεπε γιατί υπήρχε άγνοια και έλλειψη επιμόρφωσης σε θέματα της αποδοχής της διαφορετικότητας.

2.10 Είδη του ρατσισμού

Ο ρατσισμός είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια ομάδα (κοινωνική, φυλετική, θρησκευτική, με συγκεκριμένες πεποιθήσεις) τυγχάνει αρνητικής αντιμετώπισης από μια άλλη ομοειδή ομάδα και μπορεί να διακριθεί σε πολλά είδη.

Το πιο συνηθισμένο είδος ρατσισμού, και αυτό που έχει την αρχική ονομασία στην λέξη (από το αγγλικό race = φυλή), είναι ο φυλετικός ρατσισμός.

Οι ρατσιστές πιστεύουν ότι η φυλή με συγκεκριμένα εξωτερικά ή ανθρωπολογικά χαρακτηριστικά, έχει το δικαίωμα να θεωρεί εαυτόν ανώτερη από τις άλλες. Γενικά η λέξη

ρατσισμός χρησιμοποιείται για να περιγράψει τις πράξεις μιας ομάδας ανθρώπων εναντίον μιας άλλης ομάδας. Έτσι οι ρατσιστές απορρίπτουν την διαφορετικότητα. Επίσης, οι φυλετικοί ρατσιστές θεωρούν μία συγκεκριμένη ομοιογενή ομάδα ανθρώπων ως ανώτερη, π.χ. θεωρούν τους "λευκούς" ανθρώπους ανώτερους από τους "μαύρους".

Σύμφωνα με τη Χατζηπαναγιωτίδη (2011), τα είδη του ρατσισμού είναι ο εθνοτικός, φυλετικός, θρησκευτικός, ο εκπαιδευτικός, ο σεξιστικός, ο τρόπος νοημοσύνης και η φυσική κατάσταση του ατόμου. Ο εθνοτικός ρατσισμός απευθύνεται στο έθνος του κάθε ατόμου δηλαδή την καταγωγή και το πολιτισμό που κουβαλά το άτομο. Η φυσική κατάσταση έχει να κάνει με την εξωτερική εμφάνιση και με αναπηρίες που μπορεί να έχει ένα άτομο όπως για παράδειγμα τα παιδιά με ειδικές ανάγκες. Ο σεξιστικός ρατσισμός αναφέρεται στα δύο φύλα που δέχονται ρατσιστικές συμπεριφορές ακόμα και βία. Ο θρησκευτικός ρατσισμός περιέχει τα πιστεύω του κάθε ανθρώπου και σίγουρα σε κάθε θρησκεία υπάρχουν αντιλήψεις και προκαταλήψεις για τις άλλες και διαφορετικές θρησκείες.

Ο ρατσισμός θεωρείται παραβίαση του θεμελιώδους δικαιώματος του ανθρώπου στην ισότητα στους τομείς της εργασίας, της πολιτικής, της οικονομίας και άλλων παραγόντων της καθημερινότητας.

2.11 Στάσεις.

Σύμφωνα με τον ορισμό του Γ. Μπαμπινιώτη που δίνεται στο λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, «στάση είναι ο τρόπος με τον οποίο συμπεριφέρεται κανείς αντιμετωπίζοντας κάτι ή κάποιον» (Μπαμπινιώτης, 1998: 211).

Οι στάσεις του ατόμου καθορίζουν και κατευθύνουν τη συμπεριφορά του απέναντι στους «άλλους» και στις ομάδες του κοινωνικού συνόλου. Τρεις βασικοί παράγοντες καθορίζουν τις στάσεις του ατόμου. Συγκεκριμένα:

- i. Ο γνωστικός παράγοντας.
- ii. Ο συναισθηματικός παράγοντας.
- iii. Σε ότι αφορά την στάση του ατόμου για την εκδήλωση κάποιας συγκεκριμένης συμπεριφοράς, εξαρτάται δηλαδή από τις γνωστικές κατηγορίες όσο και από την συναισθηματική φόρτιση του ατόμου (Σακελλαροπούλου, 2005).

2.12 Διακρίσεις

Διακρίσεις εννοούμε τις προκαταλήψεις που γίνονται με ή χωρίς την υποστήριξη του νόμου. Η φυλετική διάκριση έχει να κάνει με κάθε είδους διάκριση που βασίζεται στο χρώμα, στη φυλή, τη καταγωγή, την εθνική ή εθνολογική προέλευση με σκοπό την αναγνώριση της ισότητας, της ελευθερίας στο πολιτικό, κοινωνικό, μορφωτικό και εθνικό τομέα.

Τα άτομα που έρχονται αντιμέτωπα με το φαινόμενο των διακρίσεων δεν έχουν τη δυνατότητα να έχουν όλα τα δικαιώματα που ανήκουν σε κάθε άνθρωπο μιας δίκαιης κοινωνίας. Κάθε είδους διάκριση που μειώνει και βλάπτει τον κάθε άνθρωπο είναι λανθασμένη και απαράδεκτη. Παραβιάζονται οι αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που περιλαμβάνεται η ισότητα, η αξιοπρέπεια και τα ίσα δικαιώματα (Κέντρο Προάσπισης Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, 2009).

Σύμφωνα με το Κέντρο Προάσπισης Ανθρώπινων Δικαιωμάτων (2009), υπάρχουν δύο είδη διακρίσεων. Υπάρχει η άμεση και η έμμεση διάκριση.

Η άμεση διάκριση υπάρχει όταν ένας άνθρωπος εκμεταλλεύεται και μεταχειρίζεται με άσχημο τρόπο έναν άλλο. Έχει ως χαρακτηριστικά την πρόθεση και την ενέργεια να κάνει κάποιος διακρίσεις ει βάρος μίας ομάδας ή ενός ατόμου (Κέντρο Προάσπισης Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, 2009).

Η έμμεση διάκριση σχετίζεται περισσότερο με την κατάσταση όλων των ανθρώπων δηλαδή είναι περίπου ίδια για όλους. Η αλήθεια όμως είναι ότι στις περισσότερες περιπτώσεις ορισμένες ομάδες και ορισμένα άτομα έχουν να αντιμετωπίσουν τις χειρότερες καταστάσεις. Η μεταχείριση στη περίπτωση αυτή είναι χειρότερη για κάποια άτομα (Κέντρο Προάσπισης Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, 2009).

Οι χώροι όπου οι διακρίσεις και ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι έντονα φαινόμενα είναι στην κοινωνία γενικά και πιο συγκεκριμένα στο σχολικό χώρο. Σε μία κοινωνία όπου υπάρχει πολυπολιτισμικότητα και στο σχολείο οι αλλόγλωσσοι μαθητές. Παρόλο που οι άνθρωποι γνωρίζουν και αντιλαμβάνονται τις περιπτώσεις όπου υπάρχουν διακρίσεις και τις αρνητικές συνέπειες που προκαλεί δεν κάνουν καμία προσπάθεια για να τον αντιμετωπίσουν και να τον εξαλείψουν για να ζούνε όλοι οι άνθρωποι με ισότητα. Τα άτομα μιας κοινωνίας αντιλαμβάνονται πολύ καλά τι συμβαίνει γύρω τους και όσο το φαινόμενο επικρατεί τόσο και αυξάνεται καθημερινά (Κέντρο Προάσπισης Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, 2009).

2.13 Προκατάληψη

Σύμφωνα με κοινωνιολόγους και κοινωνικούς ψυχολόγους, η προκατάληψη παίζει καθοριστικό ρόλο στην κατανόηση των σχέσεων μεταξύ των διαφόρων ομάδων. Στη σχετική βιβλιογραφία εντοπίζονται ποικίλοι και διαφορετικοί ορισμοί για την έννοια της προκατάληψης.

Ο D. Milner, στην προσπάθειά του να ορίσει την προκατάληψη, συγκέντρωσε διάφορα στοιχεία από κοινωνιολόγους και ψυχολόγους. Σύμφωνα με αυτά τα στοιχεία, η προκατάληψη είναι «η στάση που προδιαθέτει ένα άτομο να σκεφτεί ή να δράσει με τρόπους ευνοϊκούς ή δυσμενείς έναντι μιας ομάδας ή έναντι των μεμονωμένων μελών της» (Secord, P.-Backman, C. στο A. Μιτίλις 1964) και «μία συναισθηματική, άκαμπτη στάση την οποία δεν αλλάζουν εύκολα οι αντίθετες πληροφορίες» (Μιτίλις, Α. 1962). Πρόκειται δηλαδή για την ψυχολογική στάση ενός ατόμου, το οποίο τρέφει και καλλιεργεί αρνητικά συναισθήματα για άτομα-μέλη μιας άλλης ομάδας.

Κατά τον Giddens, «η προκατάληψη αναφέρεται σε γνώμες ή στάσεις που έχουν τα μέλη μιας ομάδας για τα μέλη μιας άλλης. Οι απόψεις που έχουν εκ των προτέρων σχηματίζει οι προκατειλημμένοι άνθρωποι βασίζονται συνήθως σε φήμες μάλλον παρά σε αποδείξεις και δεν μεταβάλλονται εύκολα, ακόμη κι αν έρθουν αντιμέτωπες με νέες πληροφορίες». Η έννοια δηλαδή της προκατάληψης δε συνίσταται σε μία ρασιοναλιστική θεώρηση για το άτομο που ανήκει σε μια διαφορετικά κοινωνική, οικονομική, θρησκευτική, πολιτική ή πολιτισμική ομάδα. Αντίθετα, πρόκειται για μία αντίληψη η οποία στηρίζεται σε εικασίες και φήμες και δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

Με βάση τον ορισμό του Giddens, η έννοια της προκατάληψης περιλαμβάνει είτε γνώμες είτε στάσεις προκατειλημμένων μελών μιας ομάδας απέναντι σε μία άλλη ομάδα. Οι γνώμες ή οι απόψεις των μελών μιας ομάδας είναι δυνατόν να μην μετατραπούν σε πράξη. όταν όμως υλοποιηθούν, τότε πρόκειται για δυσμενή διακριτική μεταχείριση (Giddens Α. 2002). Στην περίπτωση αυτή, η στάση για μία άλλη ομάδα γίνεται πραγματική συμπεριφορά. Δηλαδή, μία ομάδα εφαρμόζει δυσμενείς πρακτικές, υιοθετεί εχθρικές συμπεριφορές και επιθετικές στάσεις απέναντι σε μια άλλη ομάδα.

Σύμφωνα με τον Allport (1979), στερεότυπο είναι μία πεποίθηση που συνδέεται με τη διαδικασία της κατηγοριοποίησης. Υπάρχουν διάφορα είδη στερεοτύπων όπως εκπαιδευτικά στερεότυπα και νοημοσύνης, προσωπικότητας και φυσικής κατάστασης. Ο ορισμός του Allport που δίνει στους εκπαιδευτικούς ένα πολύτιμο εργαλείο που είναι τα χαρακτηριστικά

όπου με αυτό τον τρόπο κατηγοριοποίησης των χαρακτηριστικών είναι σε θέση ο κάθε εκπαιδευτικός να εξετάσει πως λειτουργούν τα στερεότυπα στο χώρο του σχολείου.

Σύμφωνα με το Τσιάκαλλο (2000) η προκατάληψη έχει μεγάλες πιθανότητες να οδηγήσει σε ρατσιστικές συμπεριφορές με συνδυασμό δύο άλλων στοιχείων τη δύναμη και τη δυνατότητα που σχετίζονται με τη διάθεση των ατόμων που είναι προκατειλημμένα και μπορούν να συμπεριφέρονται ρατσιστικά.

Η προκατάληψη εμφανίζεται και στις περιπτώσεις που η αντίδραση ενός ατόμου για ένα άτομο μίας άλλης ομάδας έχει θετική χροιά. Αυτό μπορεί να συμβεί όταν κοινά στοιχεία στη γλώσσα, τη θρησκεία, το φύλο, την κοινωνικο-οικονομική τάξη, την εθνικότητα δημιουργούν θετική προκατάληψη για τον άλλο άνθρωπο. Όταν όμως τα μέλη μιας ομάδας αντιπαθούν και συμπεριφέρονται υποτιμητικά σε ένα μέλος μίας άλλης ομάδας διαφορετικής εθνικότητας, θρησκευματος, κοινωνικής και πολιτισμικής ταυτότητας, τότε πρόκειται για αρνητική προκατάληψη (Κοινωνιολογία Γ' Λυκείου 1998). Τις περισσότερες φορές η λέξη προκατάληψη υποδηλώνει μία αρνητική έννοια και σπάνια διαφαίνεται και ο θετικός χαρακτήρας της. Η αρνητική προκατάληψη είναι σε γενικές γραμμές «μια αδικαιολόγητη αρνητική συμπεριφορά, μια ανεπιθύμητη και άδικη γνώμη ή στάση απέναντι σε ένα άτομο ή σε μία ομάδα» (Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια- Λεξικό, 7191 Τόμ. 7).

2.14 Ο ρατσισμός στην εκπαίδευση

Λόγω της παγκοσμιοποίησης στα εκπαιδευτικά ιδρύματα κάθε χώρας υπάρχουν στοιχεία που φανερώνουν τις εκπαιδευτικές ανισότητες και το ρατσισμό ειδικά στα παιδιά που διαφέρουν σε εθνοπολιτισμικά χαρακτηριστικά. Ο ρατσισμός στην εκπαίδευση αφορά τρεις ομάδες ατόμων που είτε δέχονται τέτοιου είδους συμπεριφορές είτε τις εκδηλώνουν σε άλλους. Οι ομάδες αυτές είναι οι γηγενείς μαθητές, οι μειονοτικοί μαθητές και οι εκπαιδευτικοί.

2.14.α Γηγενείς μαθητές

Υπάρχουν δύο είδη γηγενών μαθητών σε μία διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι αυτοί που σέβονται και μαθαίνουν να ζουν με τη πολυπολιτισμικότητα και αυτοί που νιώθουν ότι απειλούνται από άτομα διαφορετικών πολιτισμών. Οι μαθητές αναπτύσσουν διάφορες

αντιλήψεις σε θέματα διαφορετικότητας βοηθώντας σε αυτό η οικογένεια, το σχολείο, οι φίλοι, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας και γενικά η κοινωνία όπου ζουν και μεγαλώνουν. Οι συμπεριφορές που παρατηρούνται εις βάρος των μειονοτικών μαθητών στο σχολικό χώρο που είναι η παρενόχληση και ο εκφοβισμός που ασκούν προς το διαφορετικό. Η κοροϊδία για το ντύσιμο, τη γενική εικόνα που έχει το παιδί, χρησιμοποιούν προσβλητικές λέξεις και λένε ανέκδοτα που δρουν ρατσιστικά προς τα μειονοτικά παιδιά. Συνήθως οι γηγενείς μαθητές αρνούνται να συνεργαστούν, να παίξουν και να καθίσουν δίπλα από μειονοτικούς μαθητές (DET,2000).

Σύμφωνα με το Rex (1987), για να αντιμετωπισθούν τέτοιου είδους φαινόμενα όπως τα πιο πάνω θα πρέπει το σχολείο να πάρει τα σωστά μέτρα προφύλαξης των μειονοτικών μαθητών για να αποφεύγονται ρατσιστικές συμπεριφορές. Το σχολείο θα πρέπει να τιμωρεί ανάλογα κάθε είδους ρατσιστική συμπεριφορά προς οποιοδήποτε άτομο με διαφορετικό γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο, οι εκπαιδευτικοί κάθε σχολείου να ενημερώνονται για θέματα που αφορούν τον ρατσισμό και την διαφορετικότητα στα σχολεία.

Ακόμη μέσα από το Αναλυτικό πρόγραμμα μπορούν να ενταχθούν δραστηριότητες και μαθήματα που θα εξαλείψουν το ρατσισμό από τα σχολεία, το κάθε παιδί θα μάθει να σέβεται και να αγαπά το διαφορετικό.

Ωστόσο ο Γκότοβος (1996), αναφέρει ότι οι μαθητές πηγαίνουν στο σχολείο έχοντας διαμορφώσει κοινωνικές αντιλήψεις και στερεότυπα και δύσκολα μπορεί το σχολείο να αλλάξει τις στάσεις των ατόμων.

Για να αποφεύγονται όλα αυτά και να αναπτύξουν οι μαθητές θετικές στάσεις και προσεγγίσεις απέναντι σε μαθητές με διαφορετικό πολιτισμό θα πρέπει να αναπτυχθεί η αντιρατσιστική εκπαίδευση και οι γηγενείς μαθητές να ενημερώνονται από μικρές ηλικίες για τη διαφορετικότητα μειώνοντας έτσι την εμφάνιση έντονων ξενοφοβικών και ρατσιστικών συμπεριφορών στο χώρο του σχολείου.

2.14.β Μειονοτικοί μαθητές

Τα παιδιά που βιώνουν τις προκαταλήψεις, την ξενοφοβία και τις ρατσιστικές συμπεριφορές, τους είναι πολύ δύσκολο να προσαρμοστούν και να αντιληφθούν όλα αυτά που γίνονται εναντίον τους. Οι συμπεριφορές αυτές στο σχολικό χώρο προέρχονται από τους συμμαθητές τους ή τους εκπαιδευτικούς. Παιδιά που δέχονται το ρατσισμό καθημερινά στα σχολεία έχουν να εμφανίσουν ποικίλες αντιδράσεις και συναισθήματα όπως στο να κλείνονται στον εαυτό τους και άλλα παιδιά προσπαθούν να μιλήσουν για αυτό που τους συμβαίνει. Σύμφωνα με το Hooks (1994) , οι γηγενείς μαθητές εκδηλώνουν αρνητικές

στάσεις προς τους μειονοτικούς μαθητές λόγω του ότι νιώθουν την αλλαγή στο χώρο τους και τους προκαλεί φοβία.

Η άποψη του Delpit (1995), είναι ότι υπάρχει πολιτισμική σύγκρουση σε τάξεις με παιδιά μειονοτικών μαθητών δηλαδή, ο τρόπος επικοινωνίας, οι μορφές μάθησης και οι πολιτισμικοί κανόνες που επηρεάζουν την επικοινωνία και την συνύπαρξη πολλών διαφορετικών παιδιών σε μία τάξη.

Υπάρχουν ενδείξεις που φανερώνουν ότι υπάρχουν ρατσιστικές συμπεριφορές στα σχολεία και εκδηλώνονται από τους μειονοτικούς μαθητές. Αυτές οι συμπεριφορές έχουν να κάνουν με χαμηλές επιδόσεις σε μαθήματα (ανάγνωση, γραφή, μαθηματικά), υπάρχει ελάχιστη συμμετοχή κατά τη διάρκεια του μαθήματος, συχνές απουσίες από το σχολείο. Ακόμη βρίσκονται σε μια διαρκή αυτοάμυνα, δεν κάνουν εύκολα φίλους με αποτέλεσμα να είναι δυστυχημένοι νιώθοντας άγχος. Μέσα στη τάξη δεν υπάρχει ενδιαφέρον για μάθηση, δεν είναι συγκεντρωμένοι, είναι υπερβολικά σιωπηλοί και σε πολλές περιπτώσεις προκαλούν αναστάτωση στη τάξη (DET, 2000).

Το σχολείο και γενικά το εκπαιδευτικό σύστημα μιας χώρας είναι αυτό που μπορεί να δώσει τις ευκαιρίες που ζητούν οι μειονοτικοί μαθητές με κοινωνική και πολιτισμική ένταξη. Υπάρχει και η περίπτωση που το εκπαιδευτικό σύστημα κάνει το αντίθετο από το προηγούμενο δηλαδή να τους περιθωριοποιήσει με αποτέλεσμα τον αποκλεισμό, που κουβαλά μαζί του πολλά προβλήματα σε αυτά τα παιδιά. Ένας σημαντικός παράγοντας στον αποκλεισμό των παιδιών είναι το θέμα κατοχής της γλώσσας στη χώρα που βρίσκονται. Τα μικρά παιδιά δεν γνωρίζουν τη γλώσσα και δεν μπορούν να ενταχθούν εύκολα. Η έλλειψη μέτρων για αντιμετώπιση των ρατσιστικών συμπεριφορών επιφέρει πολλές συνέπειες στα παιδιά αλλά και σε όλο το εκπαιδευτικό σύστημα (Κογκίδου, Τρέσσου, Τσιάκκαλος 1997).

2.15. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διαχείριση της ετερότητας των παιδιών προσχολικής ηλικίας

Στον λόγο περί διαπολιτισμικότητας η καλλιέργεια των ανθρωπιστικών αξιών, η διαμόρφωση ηθικής συνείδησης και η κατανόηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πρέπει να είναι οι βασικές παράμετροι της «ποιοτικής» εκπαίδευσης.

Οι διαστάσεις του ρόλου του παιδικού σταθμού και νηπιαγωγείου είναι ποικίλες και απαιτούν μεγάλη εμπειρία και συνεχή αυτοεξέταση. Ο/η νηπιαγωγός/βρεφονηπιοκόμος δεν μεταφέρει απλώς γνώσεις στα παιδιά, αλλά ούτε και έχει πια το ρόλο του κριτή. Με την εμπειρία και τη γνώση του μπορεί να οργανώσει έτσι το πρόγραμμα ώστε να ωφελούνται

όλα τα παιδιά και, επιστρατεύοντας ευαισθησία, διακριτικότητα και υπευθυνότητα μπορεί να προσεγγίζει θέματα που αφορούν τη διαφορετικότητα.

Ο ρόλος του/της επικεντρώνεται στη δημιουργία ευκαιριών ανακάλυψης και επικοινωνίας που σημαίνει ότι χρειάζεται να προωθεί τη μάθηση των παιδιών σε γνωστικό, κοινωνικό και συναισθηματικό επίπεδο, να προετοιμάζει το χώρο-περιβάλλον μάθησης, να επικοινωνεί με τα παιδιά και τα μέλη της κοινότητας του σχολείου, να τροποποιεί τις μεθοδολογικές του/της προσεγγίσεις, να χρησιμοποιεί κατάλληλες διδακτικές πρακτικές και μέσα, ώστε να ανταποκριθεί στις ανομοιογένειες των μαθητών του/της και να ενισχύσει εκείνα τα παιδιά τα οποία φαίνεται να αντιμετωπίζουν δυσκολίες.

Η δημιουργία προγραμμάτων που συμβάλλουν στην ένταξη, και λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες αντιστάθμισης και κοινωνικοποίησης όλων των παιδιών προϋποθέτει, αφενός τον εντοπισμό δυσκολιών που αντιμετωπίζουν τα παιδιά και αφετέρου την ανάδειξη των κοινών και διαφορετικών χαρακτηριστικών τους.

Ο/η νηπιαγωγός/βρεφονηπιοκόμος πρέπει πάνω απ' όλα να είναι εγγυητής της επικοινωνίας στην ομάδα της, προκειμένου να αμβλυνθούν οι διαφορές στην τάξη. Καλείται να ξεπεράσει τυχόν προκαταλήψεις και να απαλλαχτεί από στερεοτυπικές αντιλήψεις δικές του/της, να είναι υποψιασμένος/η και να μπορεί να βλέπει τα πράγματα από πολλές οπτικές, να διαμορφώνει συνθήκες συνεργασίας με τα παιδιά και τους γονείς τους (Ντολιοπούλου, Ε. 1999).

Πορίσματα ερευνών υποστηρίζουν ότι οι εκπαιδευτικοί, σε Ελλάδα και εξωτερικό, εμφανίζουν αντιστάσεις στην υιοθέτηση σύγχρονων διδακτικών προσεγγίσεων και πρακτικών, εξαιτίας εδραιωμένων από πολλά έτη, παραδοσιακών πρακτικών και συνηθειών και διαμορφωμένων αντιλήψεων και στάσεων (Gettinger & Stoiber, 1999, Greece, 1991, Grieshaber, Halliwell, Hatch & Walsh, 2000, Helm, Baneke & Steinheimer, 1997, Κακανά, 2008, Μπότσογλου, Κακανά και Χατζοπούλου, 2007 στο Κακανά & Σιμούλη, 2008, σελ 14).

Οι Τσιρώνης, Χ. (2008, σελ. 133) και Νικολάου (2009, σελ. 192) προτείνουν τη θετική αναπλαισίωση μιας «προβληματικής» κατάστασης, δηλαδή την προσέγγιση ενός «προβλήματος» από άλλη οπτική γωνία. Όταν, για παράδειγμα, ο εκπαιδευτικός αναφέρεται σε ένα μαθητή που δε μιλάει καλά ελληνικά, μπορεί να παρουσιάσει κάποιο από τα ταλέντα του ή το πλεονέκτημα κατάκτησης μιας δεύτερης γλώσσας. Μία κατάσταση ανάγκης που θεωρείται μειονέκτημα μπορεί, τελικά, να αποδειχθεί προνομιακό εργαλείο εργασίας για το νηπιαγωγείο.

Ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να οργανώνει την εμπειρία του, να προετοιμάζει το υλικό του, να αξιολογεί τα έργα των παιδιών, να συλλέγει πληροφορίες για κάθε παιδί σε φακέλους αξιολόγησης, να συντονίζει τις προσπάθειες των παιδιών, να δημιουργεί κίνητρα, να αξιοποιεί τις ιδέες των παιδιών μέσα από την δημιουργική αξιολόγηση, (Ζαφράνα, Μ., Νικόλτσου, Κ., Δανηλίδου, Ε., 2000).

Εκείνο που πρέπει, λοιπόν, να χαρακτηρίζει τον έτοιμο διαπολιτισμικά εκπαιδευτικό της Προσχολικής Αγωγής είναι η γνώση και εφαρμογή των διαφόρων μεθόδων διδασκαλίας για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας, τα σχετικά αναλυτικά προγράμματα και τις σχετικές νομοθεσίες τόσο για τους αλλοδαπούς της Ελλάδας όσο και τη νομοθεσία καταρχήν της Ελλάδας για τους ομογενείς του εξωτερικού, καθώς και να έχει όλες εκείνες τις ειδικές γνώσεις που αφορούν στη μετουσίωση από τον εκπαιδευτικό της θεωρίας σε πρακτική εφαρμογή και στην ικανότητα αντίδρασής του σε δεδομένες εκπαιδευτικές διαδικασίες που σχετίζονται με αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές (Λάγιος, Β, Μπομπαρίδου, Χ, & Δασκαλάκη, Ε, 2005).

Καθορίζεται με σαφήνεια από τα παραπάνω, ότι ο εκπαιδευτικός της προσχολικής αγωγής πρέπει να παρέχει τέτοιου είδους ευκαιρίες, να παρεμβαίνει όταν χρειάζεται και να μοιράζεται τα έντονα συναισθήματα των παιδιών. Να βοηθά τα παιδιά να σκεφτούν, να μάθουν να οργανώνουν τη σκέψη τους και τη δράση τους. Αποτελεί ένα παράδειγμα προς μίμηση και ο ίδιος με τη στάση του και τη συμπεριφορά του.

2.16 Το αντιρατσιστικό πρότυπο εκπαίδευσης

Το αντιρατσιστικό μοντέλο αναπτύχθηκε στα μέσα και το τέλος της δεκαετίας του 1980 κυρίως στην Αγγλία και Αμερική. Οι υποστηρικτές του ασκούν κριτική στο πολυπολιτισμικό μοντέλο εκπαίδευσης. Επικρίνουν την τάση του να τονίζει περισσότερο ατομικές στάσεις παρά κοινωνικές δυνάμεις. Από την δική τους πλευρά επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους στους θεσμούς και τις δυνάμεις της κοινωνίας, οπού μέσα από τους νόμους και τις διατάξεις του κράτους εμφανίζεται ο θεσμικός ρατσισμός. Ο οποίος επεκτείνεται σε άλλους ισχυρούς κοινωνικούς κανόνες περιορίζοντας, τις ευκαιρίες και τις επιλογές συγκεκριμένων μεταναστευτικών ομάδων (Γεωργογιάννης, 1997). Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση πρέπει να αλλάξουν τόσο οι δομές της εκπαίδευσης όσο και εκείνες της κοινωνίας ώστε να εξαλειφθούν οι διακρίσεις σε βάρος των παιδιών των μεταναστών. Το αντιρατσιστικό μοντέλο έχει στόχο:

1) ισότητα στην εκπαίδευση, μετασχηματισμό των δομών και των συστημάτων που ευνοούν την ανισότητα

2) δικαιοσύνη από το κράτος για ίσες ευκαιρίες ζωής, ανάπτυξης και συμμετοχής σε όσα η κοινωνία προσφέρει

3) τη χειραφέτηση και απελευθέρωση από φασιστικά πρότυπα των καταπιεσμένων και των καταπιεστών.

Μία άλλη άποψη για τα κριτήρια του Αναλυτικού Προγράμματος είναι αυτή του Richards (1981) που υποστηρίζει ότι τα βασικά κριτήρια είναι τέσσερα και είναι η εθνική διαφορετικότητα, η μητρική γλώσσα, η πραγματικότητα για τις προκαταλήψεις και τις διακρίσεις όπως και οι προσδοκίες που έχουν οι γονείς. Στην αντιρατσιστική εκπαίδευση το πρότυπο έχει ως βασικό σκοπό τη δικαιοσύνη που θα θέτει γερές βάσεις για ένα σωστό πολιτισμό. Στο χώρο της εκπαίδευσης χρησιμοποιούνται όσα περισσότερα μέσα για να πετύχει ο αγώνας ενάντια στο ρατσισμό.

Οι εμφανίσεις ρατσιστικών στοιχείων θα μπορούσαν να σταματήσουν βλέποντας τα πρώτα σημάδια με κάποιες σωστές κινήσεις όπως τα διδακτικά μέσα, ο τρόπος οργάνωσης της σχολικής τάξης, τα παιχνίδια ρόλων συμμετέχοντας όλα τα παιδιά, και η ευκαιρία για συμμετοχή όλων σε όλες τις δραστηριότητες. Τέτοιες δραστηριότητες στοχεύουν στη ριζοσπαστική αναμόρφωση των εξουσιαστικών κοινωνικών και πολιτικών σχέσεων (Baker, 2001).

Το αντιρατσιστικό πρότυπο εκπαίδευσης είναι δύσκολο να εφαρμοστεί πλήρως διότι όπως υποστηρίζει και ο Rex (1987), αυτοί που καλούνται να το δημιουργήσουν και να το εφαρμόσουν δεν είναι απαλλαγμένοι από το ρατσισμό όπως επίσης το ότι σχεδόν ποτέ δεν δίνεται η δυνατότητα χρήσης της μητρικής γλώσσας μαζί με τη δεύτερη γλώσσα.

Αν και προκύπτουν προβλήματα και κίνδυνοι από το πρότυπο που προσπαθούν να θέσουν στα σχολεία, η εκπαίδευση έχει σημαντικό ρόλο στην ευαισθητοποίηση των παιδιών και βοηθούνται στο θέμα της ξενοφοβίας και του ρατσισμού. Όταν μάθουν από μικρά τα παιδιά να ζουν και να σέβονται το διαφορετικό τότε μεγαλώνοντας αυτά τα παιδιά θα έχουν μάθει να ζούνε διαφορετικά και οι αλλαγές στη κοινωνία και στο πολιτισμό μιας χώρας θα αλλάζει σταδιακά μέσα από τις νέες γενιές που θα αλλάξουν τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις.

2.17 Τρόποι και λύσεις για την αντιμετώπιση του ρατσιστικού φαινομένου.

Ένας θεσμός που μπορεί να λειτουργήσει θετικά στην αντιμετώπιση του ρατσισμού είναι η οικογένεια. Πράγματι η οικογένεια, μιας και αποτελεί πρωτογενή φορέα κοινωνικοποίησης του ατόμου, πρέπει να μην προωθεί ρατσιστικές πεποιθήσεις. Θα πρέπει να διαποτίζουν τα παιδιά τους με ανθρωπιστικές αρχές. Έτσι, το άτομο από τη νεαρή ηλικία θα μαθαίνει να σέβεται το συνάνθρωπό του σαν ύπαρξη και σαν προσωπικότητα.

Η ανθρωπιστική παιδεία με την σειρά της είναι δυνατό να συμβάλλει στη στενότερη επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων ανεξαρτήτου χρώματος, φύλου, καταγωγής, επαγγέλματος. Η πνευματική καλλιέργεια θα μας απομακρύνει από το φανατισμό και τις προκαταλήψεις, βοηθώντας στο να επανατοποθετήσουμε σε σωστότερες και δικαιότερες βάσεις τις σχέσεις με τους συνανθρώπους μας και να παρουσιάζει τα θετικά της διαφορετικότητας, καλλιεργώντας παράλληλα το σεβασμό προς αυτό, ώστε να εξαλείψει τη ρατσιστική συμπεριφορά των νέων.

Επιπλέον μέσα στο σχολείο το ιδανικό θα ήταν να μη γίνονται διακρίσεις εις βάρος παιδιών. Πολλές φορές οι εκπαιδευτικοί, συνειδητά ή μη, κατηγοριοποιούν τους μαθητές και με τις «ταμπέλες» που τους αποδίδουν προκαλούν ρατσιστικές συμπεριφορές και αντιδράσεις από τους συμμαθητές τους. Θα ήταν καλό να τηρούν μια στάση ίση και δίκαιη προς όλους, να μην γίνονται αρνητικά πρότυπα προς αποφυγή, αλλά πρότυπα προς μίμηση, δείχνοντας ότι ο κάθε άνθρωπος έχει την αξία του, την αξιοπρέπειά του και κανείς, όση εξουσία και δύναμη κι αν έχει, δεν μπορεί να του την αφαιρεί.

Ακόμη, τα ΜΜΕ παίζουν και αυτά το ρόλο στην κοινωνικοποίηση του ατόμου. Οπότε, τα πρότυπα που προβάλλονται μέσα από αυτά θα ήταν σωστό να μην προβάλλουν ρατσιστικές αντιλήψεις, ανεξαρτήτως φύλου, εθνικότητας, φυλής και θρησκείας. Επίσης είναι αναγκαίο να είναι προσεκτικοί στην έκφραση, δηλαδή στο πώς παρουσιάζουν τις ειδήσεις, ώστε να μην δημιουργούν λανθασμένες εντυπώσεις.

Οι διεθνείς οργανισμοί, τέλος, όπως ο ΟΗΕ, θα πρέπει να δραστηριοποιηθούν περισσότερο. Πράγματι, μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο οι περισσότερες χώρες δημιούργησαν τον οργανισμό αυτό με σκοπό την ισότητα και την ευημερία σε όλο τον κόσμο. Γι' αυτόν τον λόγο είναι αναγκαία η ευαισθητοποίηση όλων των κρατών σε παγκόσμια κλίμακα πάνω σε θέματα σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (μειονότητες).

Μπορεί για την ισότητα των ανθρώπων να έγιναν πολλοί αγώνες και να κερδήθηκαν αναμφισβήτητες νίκες. Τα φαινόμενα όμως, αναβίωσης ρατσισμού στις μέρες μας δείχνουν πως το αίτημα για ισότιμες σχέσεις ανθρώπων και λαών, για σχέσεις απαλλαγμένες από διακρίσεις και αδικίες παραμένει πάντα ανοιχτό και επίκαιρο. Γι' αυτό είναι καιρός να ευαισθητοποιηθούμε και να δράσουμε γρήγορα όλοι, ώστε να συμβάλλουμε στην αντιμετώπισή του και κατά συνέπεια στην εξάλειψή του. Ιδιαίτερα η νέα γενιά θα πρέπει να βοηθήσει όσο μπορεί και όχι να σωπάσει ώστε να γίνει παράδειγμα και για τους άλλους. Να είναι η φωνή μέσω της οποίας ο λαός θα "ξεσηκωθεί" ενάντια στις ρατσιστικές αντιλήψεις κάποιων. Γιατί είναι υποχρέωσή μας να βοηθήσουμε ώστε κάθε άνθρωπος να ζει ελεύθερος σε μια κοινωνία που δεν θα υφίστανται τις διακρίσεις και το ρατσισμό χωρίς λόγο. Γιατί όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαιώματα, γιατί όλοι είναι ίσοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η έρευνα

3.1 Μεθοδολογία συλλογής του εμπειρικού υλικού

Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας επιλέχθηκε η ποσοτική μεθοδολογική προσέγγιση, προκειμένου ο ερευνητής να προσεγγίσει μεγάλο αριθμό περιπτώσεων και να οδηγηθεί σε στατιστική ανάλυση των δεδομένων, η οποία επιτρέπει-κάτω από ορισμένες συνθήκες- γενίκευση των τάσεων στον ευρύτερο πληθυσμό του δείγματος.

Για τη συλλογή του ερευνητικού υλικού που αποτελεί τη βάση της παρούσας εργασίας χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο το ερωτηματολόγιο, μέσω του οποίου διερευνούνται θεματικές ενότητες που σχετίζονται με μια σειρά από εμπειρίες, αντιλήψεις και στάσεις των νηπιαγωγών/βρεφονηπιοκόμων γύρω από τη διγλωσσία, τη διαφορετικότητα και την εκπαιδευτική πολιτική απέναντι στους μετανάστες και τους παλιννοστούντες.

Στις κοινωνικές επιστήμες το ερωτηματολόγιο αποτελεί τη βασικότερη τεχνική συλλογής πληροφοριών. Επιλέχθηκε αυτό το εργαλείο μεθοδολογικής έρευνας, καθώς με το ερωτηματολόγιο επιτυγχάνεται η συλλογή πλήθους παρατηρήσεων σε μικρό χρονικό διάστημα και τις περισσότερες φορές οι απαντήσεις είναι ειλικρινείς, αφού απουσιάζει η (συχνά ενοχλητική) παρουσία του ερευνητή.

Στη συγκεκριμένη εργασία θα παρουσιάσουμε και θα αξιοποιήσουμε τα ευρήματα από τις ερωτήσεις, οι οποίες σχετίζονται με τη διγλωσσία και τα προβλήματά της στον παιδικό σταθμό. Τα ερωτηματολόγια δόθηκαν στις διευθύντριες των παιδικών σταθμών κατά το διάστημα Νοεμβρίου 2015- Ιανουαρίου 2016 όπου και μοιράστηκαν σε 52 νηπιαγωγούς/βρεφονηπιοκόμους που υπηρετούσαν στους συγκεκριμένους παιδικούς σταθμούς του Δήμου Καβάλας κατά το σχολικό έτος 2015-2016.

Το ερωτηματολόγιο της παρούσας εργασίας αποτελείται από δύο ενότητες.

Στην πρώτη ενότητα, αναφέρονται τα δημογραφικά και επαγγελματικά στοιχεία του εκπαιδευτικού - υποκειμένου (φύλο, ηλικία, εκπαιδευτικό επίπεδο, χρόνια προϋπηρεσίας, γλώσσες που γνωρίζουν και μιλούν και οι τυχόν σχέσεις με άτομα διαφορετικού πολιτισμού). Στην δεύτερη ενότητα αντίστοιχα, οι ερωτήσεις που επιλέχθηκαν αποσκοπούν στο να μπορέσω να ερμηνεύσω την ιδιοσυγκρασία των υποκειμένων, την συμπεριφορά και τις απόψεις τους σχετικά με την διαφορετικότητα και τους άλλους πολιτισμούς. Πρόκειται για ερωτήσεις κλειστού τύπου, στις οποίες το υποκείμενο καλείται είτε να επιλέξει μεταξύ δύο ή περισσότερων προτεινόμενων απαντήσεων είτε να απαντήσει μονολεκτικά. Οι ερωτήσεις κλειστού τύπου επιλέχθηκαν λόγω της ευκολίας και του λίγου χρόνου που απαιτείται για τη συμπλήρωσή τους

Στην συγκεκριμένη εργασία αναζητούμε τις στάσεις και τις πρακτικές των βρεφονηπιοκόμων/ νηπιαγωγών απέναντι στην γλωσσική και πολιτισμική ετερότητα της τάξης. Οι στάσεις των εκπαιδευτικών, και συγκεκριμένα στην παρούσα έρευνα των νηπιαγωγών/βρεφονηπιοκόμων, καθορίζονται από τον τρόπο που σκέφτονται και επηρεάζουν ταυτόχρονα και τον τρόπο με τον οποίο πράττουν μέσα στον χώρο του παιδικού σταθμού. Για να μελετήσουμε τις στάσεις των εκπαιδευτικών πρέπει να ανιχνεύσουμε τον εσωτερικό τους κόσμο, τις γνώσεις τους, τα συναισθήματά τους.

Για να καταφέρουμε να ανιχνεύσουμε τις στάσεις των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής και τις πρακτικές τους απέναντι στο θέμα της γλωσσικής και πολιτισμικής ετερότητας στην ομάδα τους, επιλέχθηκε η ποιοτική πρωτογενής έρευνα με τη μέθοδο των ερωτήσεων σε μορφή της συνέντευξης

3.2 Μέσα συλλογής δεδομένων

Στη παρούσα μελέτη έγινε χρήση του ερωτηματολογίου, όπου είναι ένα έντυπο με μια σειρά ερωτήσεων στις οποίες ο εξεταζόμενος καλείται να απαντήσει γραπτώς. Οι ερωτήσεις έχουν σχεδιαστεί και διατυπωθεί κατά τρόπο, ώστε οι απαντήσεις να μας εξασφαλίσουν τις

ζητούμενες πληροφορίες και με βάση τους ερευνητικούς στόχους που τέθηκαν στο Κεφάλαιο 1.

Σύμφωνα με τους Παπαναστασίου & Παπαναστασίου (2005), το ερωτηματολόγιο (questionnaire) είναι μια σειρά από σχετικές ερωτήσεις πάνω σε ένα θέμα στις οποίες τα υποκείμενα της έρευνας καλούνται να απαντήσουν γραπτά, που έχει ως σκοπό τη συλλογή των απαραίτητων ερευνητικών πληροφοριών. Το ερωτηματολόγιο είναι ένα μέσο συλλογής δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες. Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα του ερωτηματολογίου καθορίζουν την επιστημονική του αξία σύμφωνα με αυτούς που θα απαντήσουν. Για το αποτέλεσμα της έρευνας έχουν μεγάλη σημασία η διατύπωση των ερωτήσεων, η έκταση και η παρουσίαση του ερωτηματολογίου. Το κάθε άτομο που καλείται να απαντήσει ένα ερωτηματολόγιο πρέπει να απαντήσει με ειλικρίνεια και ακρίβεια στις ερωτήσεις και να το επιστρέψει στον ερευνητή. Σημαντικό είναι να το διαβάσει μόνος του και να απαντήσει μόνος του με μεγάλη προσοχή. Παράλληλα ο ερευνητής πρέπει να διατυπώσει τις ερωτήσεις και τις οδηγίες με σωστό τρόπο για να μην υπάρξει καμιά παρερμηνεία. Το ερωτηματολόγιο σαν μέσο συλλογής πληροφοριών παρέχει μετά τα απαραίτητα δεδομένα στον ερευνητή όπου στη συνέχεια χρησιμοποιεί τα δεδομένα αυτά για την εξαγωγή συμπερασμάτων στο θέμα που διερευνά. Με το ερωτηματολόγιο επιδιώκουμε να συλλέξουμε τις γνώσεις, τις πληροφορίες, τις αξίες, τις προτιμήσεις καθώς και τις στάσεις και τις πεποιθήσεις του κάθε ατόμου που καλείται να απαντήσει σε ερωτηματολόγιο.

Όπως αναφέρει ο Αθανασίου (2007), η ευρεία χρήση του ερωτηματολογίου θα μπορούσε να αποδοθεί στο ότι είναι ένα εύχρηστο μέσο συλλογής πληροφοριών, σχετικά οικονομικό από τα υπόλοιπα μέσα, έχουμε τη δυνατότητα να το δώσουμε σε μεγάλο δείγμα πληθυσμού, μας παρέχει ποικίλες πληροφορίες και τα δεδομένα που συλλέγονται μπορούν να ταξινομηθούν, να επεξεργαστούν και να αξιοποιηθούν οδηγώντας τον ερευνητή σε διατυπώσεις και συμπεράσματα.

Οι τρόποι που μπορούν να φθάσουν τα ερωτηματολόγια στα υποκείμενα του δείγματος είναι πολλοί όπως το ταχυδρομείο, με επίσκεψη του ερευνητή στο χώρο που θα διερευνήσει το θέμα του ή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Με όποιο από τους τρεις τρόπους δοθούν τα ερωτηματολόγια πάντα δίνονται οδηγίες και πληροφορίες για την έρευνα που διεξάγουμε (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2005).

Σημαντική είναι η προετοιμασία και η σύνταξη τόσο των ερωτήσεων όσο και των οδηγιών για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου και είναι από τα πιο δύσκολα πράγματα που έχει να κάνει ο ερευνητής αλλά και συνάμα πολύ σημαντικό. Οι ερωτήσεις που

περιλαμβάνονται στα ερευνητικά ερωτηματολόγια έχουν διαφορές ως προς το βαθμό ελευθερίας και κατά πόσο επιτρέπουν στον εξεταζόμενο να διατυπώσει την κάθε του απάντηση με τα δύο είδη ερωτήσεων που είναι οι ανοιχτού τύπου και κλειστού τύπου ερωτήσεις (Παρασκευόπουλου , 1993).

Οι ανοιχτού τύπου ερωτήσεις αφήνουν ελεύθερο το άτομο να εκφράσει τις απόψεις, τις σκέψεις και τα συναισθήματα του όπως το ίδιο θέλει. Οι ερευνητές χρησιμοποιούν τις ανοικτού τύπου ερωτήσεις στα πρώτα στάδια της έρευνας για να δίνουν την ευκαιρία να αναδυθούν οι μεταβλητές που ίσως δεν έχει βρει ο ερευνητής. Επίσης χρησιμοποιούνται οι απαντήσεις από τις ερωτήσεις ανοικτού τύπου για την επιλογή εναλλακτικών απαντήσεων που θα χρησιμοποιηθούν στις ερωτήσεις κλειστού τύπου. Πλεονέκτημα των ερωτήσεων ανοικτού τύπου είναι ότι δίνουν την ευκαιρία στο άτομο να φέρει στην επιφάνεια ένα ευρύ πλαίσιο αναφοράς τους λόγους που στηρίζουν τις απόψεις και συγκεκριμένα τον τρόπο σκέψης. Μειονέκτημα των ερωτήσεων αυτών είναι ότι παίρνει περισσότερο χρόνο να απαντηθούν και συνήθως δυσκολεύουν τον ερευνητή στο να καταλάβει τι έχει γράψει ο εξεταζόμενος με αποτέλεσμα να επηρεάζει την αξιοπιστία των δεδομένων (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2005).

Στις ερωτήσεις κλειστού τύπου το άτομο έχει να επιλέξει μια από δύο ή περισσότερες επιλογές που του δίνονται σε κάθε ερώτηση. Στη περίπτωση των ερωτήσεων κλειστού τύπου υπάρχει περιορισμός στην επιλογή απάντησης και επιτρέπεται μόνο η επιλογή από αυτές που του δίνονται σε κάθε ερώτηση ανάλογα. Τα πλεονεκτήματα των ερωτήσεων αυτών είναι ότι συμπληρώνονται, αναλύονται και κωδικοποιούνται εύκολα. Επίσης εξασφαλίζουν αντικειμενικές πληροφορίες και περιορίζουν τον εξεταζόμενο να επιλέξει μία από τις εναλλακτικές που μπορεί να αντικατοπτρίζει την αντίληψη του σε ένα θέμα. Πλεονέκτημα των εναλλακτικών απαντήσεων είναι ότι δεν μπορούν πάντα να καλύπτουν όλο το φάσμα των πιθανών απαντήσεων και δεν δίνονται πληροφορίες σε μεγάλο βάθος (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2005).

Το κάθε είδος ερωτήσεων έχει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, είναι όμως απόφαση του ερευνητή για το ποιο τύπο ερωτήσεων θα επιλέξει και ποιος είναι ο ποιο κατάλληλος για τις απαιτούμενες πληροφορίες που θέλει να πάρει από την έρευνα που θα διεξάγει.

Στην έρευνα αυτή επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο επειδή ήταν το καταλληλότερο μέσο για τη συλλογή πληροφοριών. Μέσα από το ερωτηματολόγιο επέλεξα όσο δείγμα χρειαζόταν για να ικανοποιήσει τις ανάγκες της έρευνας.

3.3 Δείγμα

Το ερωτηματολόγιο δόθηκε σε επτά παιδικούς σταθμούς της Καβάλας και συγκεκριμένα στον 1^ο Παιδικό Σταθμό (οδός Λυσιμάχου), 2^ο (οδός Εκάβης), 3^ο (οδός Παιδόπολη), 4^ο (οδός Σφαγεία), 6^ο (οδός Ρούσβελτ), 9^ο (οδός Αργυρουπόλεως) και στον 11^ο Παιδικό Σταθμό Ζυγού. Η έρευνα έγινε σε ένα δείγμα 52 εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης. Τονίστηκε στους εκπαιδευτικούς ότι το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και θα έπρεπε να απαντηθεί με πλήρη ειλικρίνεια. Το θέμα του ήταν, οι προκαταλήψεις, οι στάσεις και ο ρατσισμός των βρεφονηπιοκόμων απέναντι στα δίγλωσσα παιδιά. Κατά τη διάρκεια της διανομής και συγκέντρωσης των ερωτηματολογίων δεν προέκυψε καμία απώλεια.

3.4 Ανάλυση

Μετά τη συλλογή του υλικού της έρευνας ακολούθησε σταδιακά η στατιστική επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων. Για την ανάλυση στατιστικών δεδομένων έχουν αναπτυχθεί διάφορα λογισμικά τα οποία βοηθούν σε φανταστικό βαθμό τον ερευνητή. Έτσι συγκεντρώνοντας τα ερωτηματολόγια έγινε η εισαγωγή των δεδομένων στην SPSS (Statistical Package for the Social Sciences), το οποίο χαρακτηρίζεται ως ένα δυναμικό, ευέλικτο σύστημα ανάλυσης δεδομένων του οποίου οι εντολές είναι περιγραφικές. Τα αποτελέσματα δίνονται σε διάφορες μορφές όπως ποσοστά, συχνότητα αλλά και μέσο όρο, ενώ οι πίνακες και οι παρουσιάσεις τους έχει επιτευχθεί μέσω γραφικών παρουσιάσεων (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2005).

ΚΑΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 Παρουσίαση και ανάλυση αποτελεσμάτων

Φύλο

		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	Άντρας	1	1,9	1,9
	Γυναίκα	51	98,1	100,0
	Total	52	100,0	

Ο πιο πάνω πίνακας αναφέρεται στο φύλο των ατόμων όπου κλήθηκαν να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο. Το σύνολο των ατόμων που απάντησαν το ερωτηματολόγιο είναι 52. Υπήρχε μόνο ένας άντρας ενώ τη συντριπτική πλειοψηφία αποτελούν οι γυναίκες που ανέρχονται σε 51 ή σε ποσοστό 98,1%.

Οι ηλικίες των εκπαιδευτικών στους συγκεκριμένους παιδικούς σταθμούς όπου διεξήχθη η έρευνα ήταν από 20 μέχρι 47. Οι περισσότερες ηλικίες κυμαίνονταν από 29 μέχρι 42.

Τα ερωτηματολόγια απαντήθηκαν από εκπαιδευτικούς όπου είχαν τμήματα παιδιών, ηλικίας από δύο έως πέντε ετών.

Χρόνια Υπηρεσίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1-3	9	17,3	17,3	17,3
	4-7	13	25,0	25,0	42,3
	8-11	19	36,5	36,5	78,8
	12+	11	21,2	21,2	100,0
	Total	52	100,0	100,0	

Στον πίνακα αυτό αναφέρονται τα χρόνια υπηρεσίας κάθε εκπαιδευτικού. Οι περισσότεροι από αυτούς, συγκεκριμένα με αριθμό 19 έχουν 8-11 χρόνια υπηρεσίας. Το ποσοστό των ατόμων 8-11 χρόνια υπηρεσίας είναι 36,5%. Στα χρόνια 1-3 και 12+ φαίνεται ότι ο αριθμός είναι μικρότερος με εννέα και έντεκα αντίστοιχα εκπαιδευτικούς σε κάθε κατηγορία και ποσοστό 17,3 και 21,2%. Ακολουθεί η κατηγορία 4-7 με 13 εκπαιδευτικούς (25%). Συμπέρασμα από τα αποτελέσματα του συγκεκριμένου πίνακα είναι ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί είναι μέσης ηλικίας και έχουν αρκετά χρόνια υπηρεσίας.

		Εκπαιδευτικό Επίπεδο			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Δευτεροβάθμια	13	25,0	25,0	25,0
	Πτυχίο ΤΕ	26	50,0	50,0	75,0
	Πτυχίο ΠΕ	10	19,2	19,2	94,2
	Μεταπτυχιακό Δίπλωμα	1	1,9	1,9	96,2
	Άλλο	2	3,8	3,8	100,0
	Total	52	100,0	100,0	

Στην συνέχεια παραθέτονται οι τίτλοι σπουδών που έχουν κατακτήσει οι εκπαιδευτικοί και αν έκαναν περαιτέρω σπουδές πέραν του πτυχίου τους. Από τους 52 ερωτηθέντες οι είκοσι έξι (50%) έχουν πάρει μόνο το πτυχίο ΤΕ Βρεφονηπιοκομίας, οι δέκα (19,2%) έχουν πάρει το πτυχίο του ΠΕ Νηπιαγωγού, δεκατρείς παρέμειναν με το πτυχίο ΔΕ Βοηθών Βρεφονηπιοκόμων ενώ δύο άτομα απόκτησαν πτυχίο ΙΕΚ. Μόνο ένας συνέχισε τις σπουδές του για την απόκτηση μεταπτυχιακού. Αυτό επομένως που διαπιστώνουμε είναι πως οι περισσότεροι δεν επιλέγουν να συνεχίσουν με μεταπτυχιακό τις σπουδές τους μένοντας στάσιμοι μ' αυτό που έχουν ήδη αποκτήσει.

Στην ερώτηση Α6 του ερωτηματολογίου, σχετικά με τις γλώσσες που γνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί, ήταν ανοιχτού τύπου. Έτσι λοιπόν πήραμε μία πληθώρα απαντήσεων που ενώ είχαμε αρκετές και ενδιαφέρουσες απαντήσεις οι περισσότεροι δήλωσαν τα αγγλικά, όπως ήταν αναμενόμενο. Βέβαια υπήρχαν και οκτώ από αυτούς που δεν γνώριζαν καμία ξένη γλώσσα. Οι υπόλοιπες απαντήσεις ήταν τα Ιταλικά, τα Γερμανικά, τα Βουλγάρικα τα Ρώσικα, τα Τούρκικα, τα Αλβανικά και ένας τα Γαλλικά.

Έχετε ταξιδέψει στο εξωτερικό;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	42	80,8	80,8	80,8
	Όχι	10	19,2	19,2	100,0
	Total	52	100,0	100,0	

Στην ερώτηση αν έχουν ταξιδέψει στο εξωτερικό από το σύνολο των 52 ατόμων όπου απάντησαν όλοι, οι 42 με ποσοστό 80,08% δήλωσαν ναι, έχουν δηλαδή ταξιδέψει στο εξωτερικό και οι 10 απάντησαν όχι με ποσοστό 19,2%. Οι χώρες που ταξίδεψαν είναι κυρίως στην Ευρώπη. Έτσι έχουμε την Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία, Γαλλία, Βουλγαρία, Τουρκία, Αλβανία και Ρωσία. Το διάστημα που έχουν ταξιδέψει στις χώρες αυτές είναι από μία εβδομάδα μέχρι και τρεις μήνες το περισσότερο. Οι λόγοι των ταξιδιών ήταν κυρίως για διακοπές. Άρα δεν είχαν την δυνατότητα εμπλοκής σε διαπολιτισμικές διαδικασίες.

Έχετε σχέσεις/φιλίες με άτομα διαφορετικού πολιτισμού;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	20	38,5	38,5	38,5
	Όχι	32	61,5	61,5	100,0
	Total	52	100,0	100,0	

Στην ερώτηση για το αν έχουν σχέσεις με άτομα από διαφορετικούς πολιτισμούς οι 20 από τους 52 ερωτηθέντες απάντησαν ότι έχουν σχέσεις. Και συγκεκριμένα με άτομα από τη Γαλλία,, τη Ρωσία, την Αγγλία την Αλβανία και την Ελλάδα. Από τα 52 άτομα που ερωτήθηκαν τα 32 δεν έχουν σχέσεις με άτομα από διαφορετικούς πολιτισμούς.

Συμμετέχετε στις εκδηλώσεις τις οποίες οργανώνουν φορείς άλλων πολιτισμών;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	12	23,1	23,1	23,1
	Όχι	40	76,9	76,9	100,0
	Total	52	100,0	100,0	

Όπως φαίνεται στον πιο πάνω πίνακα το ποσοστό 23,1% δηλαδή 12 άτομα από τα 52 συμμετέχουν ή συμμετείχαν σε εκδηλώσεις όπου διοργάνωναν φορείς από άλλους πολιτισμούς. Το 76,9% δηλαδή 40 άτομα από τα 52 δεν συμμετείχαν σε τέτοιου είδους εκδηλώσεις ποτέ.

Έχετε παρακολουθήσει σεμινάρια για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	1	1,9	1,9	1,9
	Όχι	51	98,1	98,1	100,0
	Total	52	100,0	100,0	

Στην ερώτηση που αφορά τα σεμινάρια διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, το σύνολο σχεδόν των ατόμων ειδικότερα οι 51 με ποσοστό 98,1% δεν παρακολούθησαν ποτέ σεμινάριο με σχετικό θέμα, ενώ μόνο ένας δήλωσε θετική απάντηση, διευκρινίζοντας πως παρακολούθησε σεμινάρια για την διαπολιτισμική εκπαίδευση στα φοιτητικά του κυρίως χρόνια, στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και σε Σχολή Γονέων στη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη της Βέροιας. Επίσης στη διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών του στο πλαίσιο του μαθήματος.

Πόσα αλλόγλωσσα παιδιά υπάρχουν στην τάξη σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Κανένα	14	26,9	26,9	26,9
Λιγότερα από 5	37	71,2	71,2	98,1
6-12	1	1,9	1,9	100,0
Total	52	100,0	100,0	

Στην ερώτηση για το πόσα αλλόγλωσσα παιδιά υπάρχουν σε κάθε τάξη, ο/η βρεφονηπιοκόμος/νηπιαγωγός όπου θα απαντούσε το ερωτηματολόγιο θα έπρεπε να επιλέξει μία από τις τρεις επιλογές που του δινόταν. Από τους 52 εκπαιδευτικούς που απάντησαν οι δεκατέσσερις με ποσοστό 26,9% δεν είχαν κανένα αλλόγλωσσο παιδί στη τάξη τους, οι υπόλοιποι 37 απάντησαν στην κατηγορία λιγότερα από 5 ενώ υπήρχε και μία απάντηση στην επιλογή 6-12.

Στην επόμενη ερώτηση B3 "Ποιο είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα που, κατά τη γνώμη σας, δημιουργείται στην τάξη σας με την παρουσία αυτών των παιδιών", δεν υπάρχει πινακάκι για το λόγο το ότι ήταν ανοιχτού τύπου και ο κάθε εκπαιδευτικός απαντούσε αυτό που πίστευε. Οι απόψεις και οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν περίπου οι ίδιες. Όλοι επισήμαναν πως το κυριότερο πρόβλημα είναι η γλωσσική επικοινωνία. Συγκεκριμένα, οι μαθητές δυσκολεύονται όταν δεν γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα με αποτέλεσμα τη μη κατανόηση κανόνων και εκπαιδευτικών γλωσσικών δραστηριοτήτων. Ωστόσο υπάρχει δυσκολία στην έκφραση και δεν υπάρχει συνεννόηση. Αν δεν γνωρίζουν την γλώσσα τότε δεν μπορούν να ακολουθήσουν και την ομάδα σε απλές εργασίες, παραμύθια, κουκλοθέατρο και άλλου είδους παιχνίδια ακόμα και στην κάλυψη των βασικών αναγκών τους. Μία άλλη άποψη που δίνεται, σχετίζεται με τη δυσκολία συνεργασίας και προσαρμογής των παιδιών αυτών στο νέο περιβάλλον με την άγνωστη γι' αυτούς γλώσσα, έτσι ώστε να καθυστερεί η ροή του μαθήματος.

Θεωρείτε ότι μια τάξη με μικτό μαθητικό κοινό είναι εξ ορισμού προβληματική;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	4	7,7	7,7	7,7
	Όχι	48	92,3	92,3	100,0
	Total	52	100,0	100,0	

Σύμφωνα με την πιο πάνω ερώτηση του πίνακα για το μικτό μαθητικό κοινό αν είναι προβληματική κατάσταση σε μία τάξη το ποσοστό 7,7% δηλαδή 4 άτομα απάντησαν ναι και το ποσοστό 48% με αριθμό ατόμων 48 απάντησαν όχι. Τα τέσσερα άτομα που απάντησαν θετικά στην ερώτηση, το αποδίδουν στο θέμα της επικοινωνίας, συμφωνούν πως ένα μικτό μαθητικό κοινό που δεν γνωρίζει την ίδια γλώσσα θεωρείται μία προβληματική κατάσταση.

Θεωρείτε ότι οι αλλόγλωσσοι/αλλοδαποί μαθητές πρέπει να φοιτούν σε διαφορετικές τάξεις;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	2	3,8	3,8	3,8
	Όχι	50	96,2	96,2	100,0
	Total	52	100,0	100,0	

Στον πιο πάνω πίνακα τα αποτελέσματα δείχνουν αν οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι οι αλλόγλωσσοι μαθητές πρέπει να φοιτούν σε διαφορετικές τάξεις. Από τους 52 που απάντησαν στην ερώτηση αυτή οι δύο απάντησαν ναι με ποσοστό 3,8% και οι πενήντα απάντησαν όχι με ποσοστό 96,2%. Η αιτιολογία των απαντήσεων αυτών είναι ότι πρέπει να βρίσκονται σε διαφορετικές τάξεις για να μπορούν να βοηθούνται πιο πολύ στη γλώσσα και φοιτώντας σε διαφορετικές τάξεις θα διδάσκονται το δικό τους πολιτισμό και κουλτούρα όπως και δραστηριότητες που θα είναι σε θέση να κατανοήσουν

Υπήρξε ποτέ πρόβλημα εκ μέρους των γονιών σχετικά με τη συνύπαρξη των παιδιών τους με αλλόγλωσσα παιδιά;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	6	11,5	11,5	11,5
	Όχι	46	88,5	88,5	100,0
Total		52	100,0	100,0	

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα στον παραπάνω πίνακα στην ερώτηση αν υπήρξε πρόβλημα από Καβαλιώτες γονείς σχετικά με τη συνύπαρξη των δικών τους παιδιών με αλλόγλωσσα παιδιά το ποσοστό 11,5% δηλαδή έξι άτομα απάντησαν ναι και το ποσοστό 88,5% δηλαδή 46 άτομα απάντησαν όχι. Τα άτομα όπου βρέθηκε πως υπήρξε πρόβλημα κλήθηκαν να απαντήσουν στον τρόπο αντιμετώπισης του. Οι απαντήσεις που δόθηκαν είχαν να κάνουν με την συζήτηση φυσικά, και την επίλυση του προβλήματος μεταξύ εκπαιδευτικού και γονέων.

Υπήρξατε μάρτυρες φαινομένων ρατσισμού στην τάξη σας;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	8	15,4	15,4	15,4
	Όχι	44	84,6	84,6	100,0
Total		52	100,0	100,0	

Οι εκπαιδευτικοί στην ερώτηση αυτή κλήθηκαν να απαντήσουν αν υπήρξαν μάρτυρες ρατσιστικών φαινομένων στη τάξη τους και από τους 52 όπου απάντησαν οι 8 συμφώνησαν πως υπήρξαν, με ποσοστό 15,4% και όχι απάντησαν οι 44 από τους 52 με ποσοστό 84,6%. Υπήρχε η επιλογή αν απαντούσαν θετικά, να περιγράψουν το φαινόμενο όπου ήταν μάρτυρες. Τα άτομα που ήρθαν αντιμέτωποι με τέτοιου είδους ρατσιστικά φαινόμενα, περιέγραψαν ο καθένας τη δική του εμπειρία. Κάποιοι λοιπόν είδαν παιδιά να στιγματίζονται από συμμαθητές τους και να γίνονται αντικείμενα κοροϊδίας για τον τρόπο ομιλίας τους, για το χρώμα άλλα και για τη συμπεριφορά τους.

Ποια είναι η συμπεριφορά των μαθητών προς τους αλλόγλωσσους;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Φιλική	29	55,8	55,8	55,8
	Αδιάφορη	23	44,2	44,2	100,0
	Total	52	100,0	100,0	

Στον επόμενο πίνακα φαίνονται οι συμπεριφορές που έχουν τα παιδιά της Καβάλας προς τους αλλόγλωσσους μαθητές στο χώρο του παιδικού. Για τα αποτελέσματα που έχουμε κλήθηκαν να απαντήσουν οι εκπαιδευτικοί ως παρατηρητές των συμπεριφορών των μαθητών τους. Από τους 52 εκπαιδευτικούς, οι 29 απάντησαν ότι οι μαθητές τους έχουν φιλική συμπεριφορά προς τους αλλόγλωσσους, ενώ 23 δήλωσαν πως έχουν αδιάφορη και καμία απάντηση δεν επιλέχθηκε ως εχθρική.

Η ερώτηση B9 πώς θα αντιμετωπίζατε τις ρατσιστικές συμπεριφορές προς τους αλλόγλωσσους μαθητές αν υπήρχαν στη δική σας τάξη ήταν ανοιχτού τύπου και ο κάθε εκπαιδευτικός έδωσε τις δικές του απαντήσεις στη συγκεκριμένη ερώτηση. Οι απόψεις είναι πολλές και διάφορες, όπως για παράδειγμα η συζήτηση μεταξύ των εκπαιδευτικών και των μαθητών τους για διάφορα θέματα διαπολιτισμικότητας, δραστηριότητες και παιχνίδια που θα ένωναν τα παιδιά μεταξύ τους, π.χ. θέματα και ασχολίες διαφόρων πολιτισμών. Επίσης δραστηριότητες για αποδοχή της διαφορετικότητας, μαθήματα όπου θα τα αφιέρωναν στη γνωριμία πολλών πολιτισμών, μέσα από παιχνίδια ρόλων. Συζητήσεις για την ισότητα και διαφορετικότητα. Θα προσπαθούσαν να ευαισθητοποιήσουν τους μαθητές βάζοντας τους να μπουν έστω και για λίγο στη θέση των παιδιών που είναι αλλόγλωσσα και μέσα από παιχνίδι ρόλων βλέποντας από άλλη σκοπιά τα γεγονότα, να τα κάνουν να ευαισθητοποιηθούν.

Είστε θετικοί στο να υπάρχει ισότητα ευκαιριών για όλους τους μαθητές;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	52	100,0	100,0	100,0

Στην ερώτηση αυτή διαπιστώνουμε ότι το σύνολο των ατόμων με ποσοστό 100% έδωσε θετική απάντηση επιβεβαιώνοντας τη στάση για ισότητα όλων των παιδιών. Το δεύτερο σκέλος της ερώτησης ήταν να αιτιολογήσουν την απάντησή τους. Οι απαντήσεις ήταν σύντομες και παραπλήσιες. Στηρίχθηκαν στα ίσα δικαιώματα όσον αφορά την εκπαίδευση, ίσες ευκαιρίες για όλους και το δικαίωμα της μόρφωσης όπου δεν πρέπει να στερείται από κανέναν.

Στη πιο κάτω ερώτηση υπάρχουν πέντε ερωτήματα που απαντήθηκαν σύμφωνα με το βαθμό που αντιπροσώπευε τον κάθε ένα που απάντησε.

Η ερώτηση ήταν μία και είχε να κάνει με συγκεκριμένα στοιχεία που τους δίνονταν για να δώσουν τον βαθμό ανάπτυξης συμπεριφορών των εκπαιδευτικών για τους αλλόγλωσσους μαθητές. Αν αυτό είχε να κάνει με τις «δικές τους γνώσεις και εμπειρίες», από τους 52 οι περισσότεροι, δηλαδή 23 άτομα, απάντησαν "αρκετά", ακολούθησε το "πολύ" με 17, "το πάρα πολύ" με 8 και το "λίγο" με 4. Φαίνεται ότι άλλοι παράγοντες θα τους επηρέασαν περισσότερο στο να διαμορφώσουν τις αντιλήψεις που έχουν.

Στην επιλογή «διάφορα σεμινάρια», ως τρόπος για δημιουργία αντιλήψεων προς τους αλλόγλωσσους μαθητές απάντησε μόνο ένας, το "πάρα πολύ" και το μεγάλο ποσοστό 51 άτομα υπάγεται στην απάντηση "καθόλου". Διαπιστώνεται εδώ πολύ έντονα η έλλειψη επιμόρφωσης όπως επίσης και η απαιτούμενη θεωρητική κατάρτιση.

Από τις «σπουδές» τους 11 από τα 52 άτομα απάντησαν "αρκετά". Ο μικρότερος αριθμός δηλαδή ένας έδωσε απάντηση "πάρα πολύ". Ακολούθησε το "λίγο" με 27 άτομα και το "καθόλου" με 13 άτομα, όπου είναι σχετικά μεγάλος αριθμός σύμφωνα με το σύνολο των

ερωτηθέντων και αποδεικνύεται ότι κατά την διάρκεια των σπουδών τους δεν είχαν ίσως την ευκαιρία να σχηματίσουν εικόνες για τη διαπολιτισμικότητα.

Από το σύνολο των 52 ατόμων οι 51 επέλεξαν την επιλογή "καθόλου" στην ερώτηση που αφορούσε την απόκτηση αντιλήψεων από «σχολικούς συμβούλους». Στις υπόλοιπες επιλογές "πάρα πολύ", "πολύ" και "αρκετά" δεν δόθηκε από κανέναν θετική απάντηση, και ένα άτομο διάλεξε την απάντηση "λίγο". Συμπεραίνουμε λοιπόν πως υπάρχει έλλειψη σχολικών συμβούλων και γενικά η ενημέρωση.

Τέλος, η ερώτηση που αφορούσε τους «συναδέλφους», είχε διάφορες απαντήσεις σχετικά με το μέγεθος που επηρεάζονται οι ίδιοι από αυτούς. Το μεγαλύτερο ποσοστό το πήρε η απάντηση "λίγο" πράγμα που δείχνει ότι δεν επηρεάζονται εύκολα από ανθρώπους του περιβάλλοντος όπου εργάζονται. Γενικά στην ερώτηση αυτή μέσα από τις απαντήσεις που δόθηκαν φαίνεται ότι όλοι οι παράγοντες επηρεάζουν άλλους πιο πολύ και άλλους πιο λίγο και ο καθένας σχημάτισε από ξεχωριστούς παράγοντες, τις αντιλήψεις του, για τα αλλόγλωσσα παιδιά.

Θα θέλατε να ενημερώνεστε για διάφορα θέματα που αφορούν τη διαπολιτισμικότητα στα σχολεία;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ναι	52	100,0	100,0	100,0

Ως εκπαιδευτικοί θεωρείτε σημαντική την ενημέρωση σε θέματα διαπολιτισμικότητας και ρατσισμού;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ναι	52	100,0	100,0	100,0

Σύμφωνα με τους παραπάνω πίνακες όλοι οι ερωτηθέντες 52 άτομα θεωρούν ότι είναι σημαντικό το να υπάρχει ενημέρωση σε θέματα διαπολιτισμικότητας και ρατσισμού. Συμφωνούν στην σπουδαιότητα της ενημέρωσης και στην ύπαρξη των κατάλληλων φορέων.

Πιστεύετε ότι υπάρχει το φαινόμενο του ρατσισμού στους παιδικούς σταθμούς της Καβάλας απέναντι στους αλλόγλωσσους μαθητές;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	15	28,8	28,8	28,8
	Όχι	37	71,2	71,2	100,0
	Total	52	100,0	100,0	

Στον αμέσως επόμενο πίνακα βλέπουμε το ποσοστό 28,8% με 15 άτομα να επιλέγουν ως απάντηση το ναι, να υπάρχει το φαινόμενο του ρατσισμού στους Παιδικούς Σταθμούς της Καβάλας προς τους αλλόγλωσσους μαθητές, ενώ το 71,2%, δηλαδή 37 άτομα να πιστεύουν πως δεν υπάρχει.

Σε ποιο βαθμό υπάρχει ο ρατσισμός στους παιδικούς σταθμούς της Καβάλας;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	29	55,8	55,8	55,8
	Λίγο	18	34,6	34,6	90,4
	Αρκετά	5	9,6	9,6	100,0
	Total	52	100,0	100,0	

Στην ερώτηση αυτή υπήρχαν ακόμη πέντε επιλογές το "καθόλου", "το λίγο", "το αρκετά", "το πολύ" και "το πάρα πολύ". Τα περισσότερα άτομα σύνολο 29, απάντησαν πως δεν υπάρχει καθόλου το φαινόμενο του ρατσισμού στους παιδικούς σταθμούς της Καβάλας, 18 άτομα επέλεξαν την επιλογή "λίγο" και τα 5 την απάντηση "αρκετά". Συμπεραίνουμε λοιπόν πως αν και δεν είναι πάρα πολύ έντονο, εν τούτοις διαφαίνεται πως υπάρχει το φαινόμενο του ρατσισμού.

B16. Σε ποιο βαθμό επηρεάζουν τα πιο κάτω για την εξάπλωση του ρατσισμού στην Καβάλα;

Σε ποιο βαθμό επηρεάζουν τα πιο κάτω για την εξάπλωση του ρατσισμού στην Καβάλα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	β. Φίλοι	15	28,8	28,8	28,8
	α. Οικογένεια	12	23,1	23,1	51,9
	γ. Σχολείο	9	17,3	17,3	69,2
	δ. Μ.Μ.Ε.	16	30,8	30,8	100,0
	Total	52	100,0	100,0	

Η οικογένεια επηρεάζει αρκετά έως πολύ την εξάπλωση του ρατσισμού στην Καβάλα σύμφωνα με τις επιλογές των ερωτηθέντων στην συγκεκριμένη ερώτηση. Υπάρχουν σχεδόν ίσα ποσοστά, με λίγο περισσότερα στην επιλογή "αρκετά", με 22 άτομα και 18 το "πάρα πολύ", στη συνέχεια ακολουθεί η επιλογή "πολύ" με 9 άτομα και το "λίγο" με 3.

Όσο αναφορά τους φίλους, αυτοί μπορούν να επηρεάσουν αρκετά στην στάση του ρατσιστικού φαινομένου. Τα 32 άτομα επιλέγουν ως απάντηση το "αρκετά", 10 άτομα το "πολύ", και από 10 άτομα το "λίγο" και το "πάρα πολύ".

Η επιλογή σχολείο είχε τις περισσότερες απαντήσεις στο "λίγο" με 27 άτομα, με τον ίδιο σχεδόν αριθμό απαντήσεων το "καθόλου" 18 και το "πάρα πολύ" με το "αρκετά" από 3 η κάθε απάντηση, ενώ τέλος μία απάντηση στο "πολύ". Υπάρχουν άτομα που υποστηρίζουν

ότι και το σχολείο είναι παράγοντας που μπορεί να επηρεάσει την εξάπλωση του ρατσισμού στην Καβάλα.

Στην ερώτηση για τα Μ.Μ.Ε οι περισσότερες απαντήσεις δόθηκαν στο "αρκετά" με 21 άτομα. Η απάντηση "πολύ" ακολουθεί με 17 άτομα. Το λίγο με 6 άτομα, το "πάρα πολύ" με 7 και το "καθόλου" με 1 άτομο. Φαίνεται ότι σε όλες τις επιλογές που είχαν οι ερωτηθέντες στο να επιλέξουν το βαθμό όπου επηρεάζουν οι επιλογές αυτές υπάρχουν διάφορες απόψεις.

Η ερώτηση B17 που ακολουθούσε στο ερωτηματολόγιο ήταν για το τι σημαίνει ρατσισμός για τον καθέναν έχοντας τέσσερις επιλογές και την ελευθερία να επιλέξουν όσες από αυτές τους αντιπροσώπευαν στην άποψή τους. Οι τέσσερις επιλογές ήταν **α)** η απόρριψη μίας άλλης φυλής, κουλτούρας, θρησκείας και ιδεολογίας, **β)** οι αρνητικές προκαταλήψεις που έχει μια κοινωνία για τους ξένους, **γ)** η εκμετάλλευση των ξένων σε διάφορους τομείς και **δ)** οι έντονες, αρνητικές και επίμονες συμπεριφορές που εκφράζονται προς τους ξένους. Από τα 52 ερωτηματολόγια τα 14 είχαν επιλεγμένες και τις τέσσερις επιλογές για το τι σημαίνει ρατσισμός. Τα υπόλοιπα 38 ερωτηματολόγια είχαν κάνει μία ή δύο επιλογές.

Πιστεύετε ότι η Πολιτεία αντιμετωπίζει με μέτρα σωστά την εκπαίδευση των αλλόγλωσσων, αν ενισχύει τη διαπολιτισμική εκπαίδευση;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ναι	29	55,8	55,8	55,8
Όχι	23	44,2	44,2	100,0
Total	52	100,0	100,0	

Όσον αφορά τον πιο πάνω πίνακα τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα μέτρα της πολιτείας δεν είναι σωστά ώστε να ενισχύεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση. Από τους 52 οι 29 απάντησαν όχι (55,8%) και οι 23 απάντησαν ναι (44,2 %).

**Πιστεύετε ότι τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις που αφορούν κάποιες ξένες ομάδες ανθρώπων
ισχύουν στην πραγματικότητα;**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	24	46,2	46,2	46,2
	Όχι	28	53,8	53,8	100,0
	Total	52	100,0	100,0	

Σύμφωνα λοιπόν με τους ερωτηθέντες, τα 28 άτομα (53,8%) διαφωνούν και 24 άτομα (46,2%) συμφωνούν, στην ερώτηση πως τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις ισχύουν στην πραγματικότητα. Αυτό δείχνει ότι όσοι απάντησαν συμμερίζονται κάποια στερεότυπα και προκαταλήψεις που υπάρχουν συμφωνώντας ότι ισχύουν και στη πραγματικότητα.

B20. Μπορεί ο ρατσισμός να αναδυθεί μέσα από τα πιο κάτω;

Στην τελευταία ερώτηση οι εκπαιδευτικοί καλούνταν να απαντήσουν σε ποιο βαθμό (αρκετά, λίγο, πολύ, καθόλου, πάρα πολύ), το σχολείο, οι εκπαιδευτικοί, η οικογένεια και τα σχολικά βιβλία επηρεάζουν στο να αναδυθεί το φαινόμενο του ρατσισμού.

Επομένως, έχοντας τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, με 35 άτομα να συμφωνούν, συμπεραίνουμε πως το σχολείο είναι ένας σημαντικός παράγοντας στον οποίο αναδύεται ο ρατσισμός ως φαινόμενο, ενώ οι υπόλοιπες απαντήσεις δείχνουν ότι μπορεί να αναδυθεί πάρα πολύ ή πολύ και οι λιγότερες δίνουν το "λίγο" και το "καθόλου".

Για τα σχολικά βιβλία δεν έδωσαν σχεδόν καθόλου απαντήσεις στο "πολύ" και "πάρα πολύ". Το μεγαλύτερο ποσοστό ήταν στο "λίγο" με 50%, στο "καθόλου" οι αμέσως επόμενη και με ελάχιστες απαντήσεις στο "αρκετά". Δεν υπάρχει λοιπόν σε έντονο βαθμό αρνητική άποψη για τα σχολικά βιβλία ως παράγοντας που επηρεάζει.

Οι εκπαιδευτικοί - συνάδελφοί, ίσως τελικά μπορούν να επηρεάσουν και να επηρεαστούν μεταξύ τους, ως προς τον τρόπο αντιμετώπισης και συμπεριφοράς απέναντι στους αλλόγλωσσους μαθητές με επακόλουθο την ανάδυση του ρατσισμού. Αυτό φαίνεται σύμφωνα με τις απαντήσεις που μας δόθηκαν, εφόσον το μεγαλύτερο ποσοστό με 22 άτομα στο σύνολο επέλεξαν την απάντηση "αρκετά" και το μικρότερο ποσοστό 4 άτομα το "λίγο". Ακολουθεί η επιλογή "πάρα πολύ" με 6 απαντήσεις, το "καθόλου" με 8 και οι υπόλοιποι 12 με "πολύ".

Τέλος σχετικά με την οικογένεια διαφαίνεται πως μπορεί να επηρεάσει στο θέμα του ρατσισμού, πάντα με τις απόψεις που έδωσε το σύνολο των ερωτηθέντων. Ένα άτομο απάντησε "καθόλου", τρία άτομα "λίγο", δεκατέσσερα άτομα "αρκετά", δώδεκα άτομα "πολύ" και είκοσι δύο άτομα "πάρα πολύ".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1 Συμπεράσματα

Μέσα από την πολυπολιτισμικότητα οι άνθρωποι έμαθαν να σέβονται και να αποδέχονται τη διαφορετικότητα αν και σε μικρά ποσοστά υπάρχουν οι εξαιρέσεις στο τρόπο που αντιμετωπίζουν τους μετανάστες.

Οι σχολικές τάξεις και φυσικά και αυτές του νηπιαγωγείου και του παιδικού σταθμού, αποτελούνται από μαθητές που προέρχονται από διαφορετικά γλωσσικά, εθνικά και πολιτιστικά περιβάλλοντα από αυτά της κυρίαρχης ομάδας. Έχοντας λοιπόν να αντιμετωπίσουν την ελλιπή γλωσσική επικοινωνιακή δεξιότητα, τα προβλήματα κοινωνικής ένταξης των οικογενειών τους, τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα αναφορικά με την καταγωγή τους, γρήγορα δημιουργούν αρνητική σχέση με το σχολείο και εν τέλει το εγκαταλείπουν. Οι μαθητές αυτοί πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα στην εκπαιδευτική διαδικασία προκειμένου να μην αισθάνονται παραγκωνισμένοι και αποκλεισμένοι μέσα στο σχολικό γίγνεσθαι. Για να επιτευχθεί αυτό πρέπει στους αλλόφωνους μαθητές να δίνονται εποικοδομητικές και ουσιαστικές ευκαιρίες ώστε να συμμετέχουν ενεργά και να είναι ικανοί να εκφράζονται δημιουργικά και ουσιαστικά. Για να επιτευχθεί αυτό απαιτείται από πολύ

νωρίς η εφαρμογή γλωσσικών προγραμμάτων που θα σέβονται και θα αποσκοπούν στην αβίαστη εξέλιξη και εκμάθηση της γλώσσας του σχολείου στα παιδιά που δεν προέρχονται από τη χώρα υποδοχής. Η εκμάθηση της γλώσσας του σχολείου σεβόμενοι και προωθώντας πάντα την μητρική γλώσσα των παιδιών που προέρχονται από διαφορετικά γλωσσικά περιβάλλοντα κρίνεται επιτακτική ανάγκη εφόσον η γλώσσα διέρχεται από όλα τα γνωστικά αντικείμενα. Στο χώρο του νηπιαγωγείου/παιδικού σταθμού η γλώσσα είναι παντού. Είναι στις απόψεις των παιδιών, στις ιστορίες που ακούν αλλά και περιγράφουν, στις γιορτές, στα τραγούδια, στις συγκρίσεις, στις παρατηρήσεις που κάνουν, είναι σε κάθε τι που βιώνουν. Η γλώσσα στο χώρο του νηπιαγωγείου/παιδικού σταθμού είναι το κέντρο της μάθησης διότι εμπεριέχεται σε κάθε μέρος του καθημερινού της προγράμματος. Ρόλος του ενήλικα είναι να παρακολουθεί τη διαδρομή που κάθε παιδί διανύει και να συμβάλλει στην, όσο το δυνατόν, ομαλότερη εξέλιξή της, διαμορφώνοντας το κατάλληλο πλαίσιο και υποστηρίζοντας το παιδί στις προσπάθειες και στις αναζητήσεις του. Στον παιδικό σταθμό τα παιδιά δε διδάσκονται συστηματικά τη γραφή, αλλά ευαισθητοποιούνται σε θέματα που συνδέονται με το γιατί και το πώς γράφουμε.

Το σχολείο είναι ο καλύτερος χώρος για να βελτιώσουμε και να επιμορφώσουμε τα παιδιά μας σε θέματα διαφορετικότητας και αποδοχής. Οι αξίες που θα καλλιεργηθούν στο σχολείο να γίνουν εφόδια ζωής για να μην επιτρέπουν οι νέοι να δημιουργούνται ανισότητες και να εξαλείψουν το φαινόμενο του ρατσισμού.

Μέσα στα πλαίσια της πτυχιακή μου εργασίας διεξήγαγα μία έρευνα όπου κλήθηκαν οι εκπαιδευτικοί και συγκεκριμένα οι νηπιαγωγοί/βρεφονηπιοκόμοι του Δήμου Καβάλας, ν' απαντήσουν σε ερωτήσεις που αφορούν την πολυπολιτισμικότητα στους παιδικούς σταθμούς και συγκεκριμένα στα τμήματά τους. Στους περισσότερους παιδικούς σταθμούς της Καβάλας, υπάρχουν τμήματα με αλλόγλωσσα παιδιά τα οποία δεν υπερβαίνουν τα πέντε, σε αριθμό, μέσα στην τάξη. Ωστόσο διαπιστώνουμε ότι σχεδόν όλοι οι βρεφονηπιοκόμοι-νηπιαγωγοί έχουν στις ομάδες τους παιδάκια από μειονοτικές ομάδες, με την συμπεριφορά των γηγενών μαθητών να είναι τις περισσότερες φορές αδιάφορη και ελάχιστες φορές φιλική. Σημαντικό βέβαια είναι το γεγονός ότι δεν διαπιστώσαμε εχθρικές συμπεριφορές απέναντί τους. Η ανάλυση των απαντήσεων των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνά, έδειξε ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν εντοπίσει τις δυσκολίες εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας εκ μέρους των αλλοφώνων παιδιών.

Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών θεωρούν ότι προκαλούνται προβλήματα με την ύπαρξη μειονοτικών μαθητών στις τάξεις τους, λόγω έλλειψης γλωσσικής κατανόησης μεταξύ των παιδιών και των ίδιων με τους αλλόγλωσσους μαθητές, από την στιγμή που δεν

γνωρίζουν καλά τη γλώσσα. Έτσι έχουμε προβλήματα πάνω απ' όλα στην συνεννόηση για τις βασικές ανάγκες τους (τουαλέτα, φαγητό κλπ), σε γλωσσικές δραστηριότητες στις οποίες πρέπει να συμμετέχουν, στο παιχνίδι και φυσικά στην δημιουργία κοινωνικών και φιλικών σχέσεων με τους συνομήλικους τους. Σε αυτή την αρνητική κατάσταση των αλλοφώνων παιδιών στις γλωσσικές και μη δραστηριότητες, συντελεί και η ελλιπής κατάρτιση των εκπαιδευτικών, όλων των βαθμίδων, σε θέματα διδακτικής μεθοδολογίας της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης γλώσσας, γιατί η σωστή εκμάθηση της ελληνικής έχει άμεσο αντίκτυπο στην “ένταξη” των παιδιών στην ελληνική τάξη, όπου μέχρι σήμερα δυστυχώς διαπιστώνεται η ελλιπής γλωσσική επικοινωνιακή δεξιότητά τους.

Στην πλειοψηφία τους οι εκπαιδευτικοί διατύπωσαν βέβαια ότι οι αλλόγλωσσοι μαθητές δεν πρέπει να φοιτούν σε διαφορετικές τάξεις, ίσως όμως θα μπορούσε να υπάρχει ένα συμπληρωματικό τμήμα ένταξης. Ένα μικρό ποσοστό από τους ερωτηθέντες ισχυρίζονται πως μια τάξη με μικτό μαθητικό κοινό είναι εξ ορισμού προβληματική και αυτό μας προϊδεάζει στο ότι στερούνται της απαιτούμενης θεωρητικής κατάρτισης, όπου η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών του δείγματος είναι απόφοιτοι των ΤΕΙ, όπου δεν έχουν διδαχθεί το μάθημα “Διαπολιτισμική Αγωγή” με αποτέλεσμα να μην μπορούν να αντιμετωπίσουν τέτοιου είδους καταστάσεις εφόσον δεν υπάρχει η κατάλληλη επιμόρφωση.

Με ιδιαίτερο ενδιαφέρον ήταν και οι απαντήσεις που δόθηκαν σχετικά με την αντιμετώπιση των ρατσιστικών συμπεριφορών προς τους αλλόγλωσσους μαθητές, αν υπήρχαν στην τάξη τους. Το σύνολο των ερωτηθέντων έδειξαν ευαισθητοποιημένοι στο θέμα ρατσισμός και διάκριση και ο καθένας με το δικό του τρόπο θα προσπαθούσε για την εξάλειψη αυτού του φαινομένου. Γενικά διαπιστώθηκε από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών, η θετική τους στάση για την διαμόρφωση μιας πολυπολιτισμικής και πολυγλωσσικής κοινωνίας μέσα από το χώρο του νηπιαγωγείου/παιδικού σταθμού με συνέπεια τη σχολική επιτυχία των παιδιών.

Μία σημαντική ερώτηση ήταν κατά πόσο μπορούν κάποιοι παράγοντες να επηρεάσουν ή όχι στην εξάπλωση του ρατσισμού. Η περισσότεροι αποδίδουν στο σχολείο, στην οικογένεια και στα Μ.Μ.Ε την ευθύνη για την εξάπλωση του ρατσισμού όπου επηρεάζονται τα παιδιά. Στην προσχολική ηλικία και συγκεκριμένα στους παιδικούς σταθμούς την πόλης Καβάλας, διαπιστώνουμε λοιπόν πως έστω και σε μικρό ποσοστό το φαινόμενο του ρατσισμού κάνει την παρουσία του, με τους εκπαιδευτικούς όμως να είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένοι. Το πρόβλημα συνίσταται στο γεγονός ότι οι περισσότεροι αν όχι όλοι οι βρεφονηπιοκόμοι δεν έχουν λάβει τις απαραίτητες γνώσεις σε θέματα διαφορετικότητας και αποδοχής με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση να διαχειριστούν αντίστοιχες

καταστάσεις βελτιώνοντας με τη σειρά τους την συμπεριφορά των νέων και καλλιεργώντας αξίες για την ανισότητα και τον ρατσισμό. Τα αλλόφωνα παιδιά καλούνται να μάθουν την ελληνική γλώσσα, η οποία δεν πρέπει να είναι γι' αυτά μια ξένη γλώσσα, αλλά δεύτερη γλώσσα και αυτό σημαίνει ότι οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να διδαχθούν μια νέα διδακτική μέθοδο, η οποία εδράζεται στις διδακτικές αρχές που χαρακτηρίζουν τη μαθησιακή διαδικασία μιας γλώσσας ως δεύτερης γλώσσας. Οι λύσεις θα πρέπει να βρεθούν από την πλευρά του Υπουργείου Παιδείας ώστε τα αλλόγλωσσα παιδιά να μπορέσουν να συμβιώσουν και να συνυπάρξουν ισότιμα σε μια πολυπολιτισμική και πολυγλωσσική κοινωνία.

Εν κατακλείδι, όλοι μας και κυρίως οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να βοηθήσουμε στην εξάλειψη του ρατσισμού και της απομόνωσης κάποιων ατόμων. Οι δυσκολίες αυτές μπορούν κατά ένα μέρος να αντιμετωπιστούν με προγράμματα αντισταθμιστικής αγωγής και μια ανάλογη θεωρητική και πρακτική κατάρτιση των εκπαιδευτικών σε θέματα του πολυπολιτισμικού παιδικού σταθμού/νηπιαγωγείου, κατά τη διάρκεια των σπουδών τους στα Τμήματα Βρεφονηπιοκομίας στα ΑΤΕΙ, καθώς και στα Παιδαγωγικά τμήματα Νηπιαγωγών στα ΑΕΙ ή επιμόρφωσης των ήδη εν ενεργεία. Όλοι αξίζουμε να έχουμε τα ίδια δικαιώματα όπως και τις ίδιες ευκαιρίες. Επιβάλλεται, κυρίως στη σημερινή εποχή, οι προσπάθειες για έναν κόσμο δικαιότερο, πιο πολιτισμένο, να είναι συνεχείς. Και για την πραγματοποίησή αυτού του σκοπού θα πρέπει να εργαστούμε όλοι σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο.

Ελληνική Βιβλιογραφία

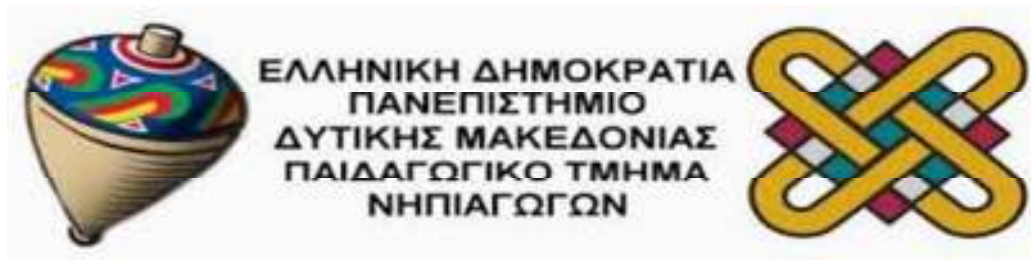
- Ανθοπούλου, Σ. (2001). Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: *Ομάδες με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες*. Θεσσαλονίκη.
- Baker, C. (2001), Εισαγωγή στη διγλωσσία και τη δίγλωσση εκπαίδευση. Αθήνα: Gutenberg.
- Γεωργογιάννης, Π., Θέματα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, Αθήνα, Gutenberg, 1997.
- ΓΕΩΡΓΑΣ, Δ., Α. ΠΑΠΑΣΤΥΛΙΑΝΟΥ (1993) Επιπολιτισμού Ποντίων και Βορειοηπειρωτών στην Ελλάδα. Ψυχολογικές διεργασίες προσαρμογής. Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού, Αθήνα.
- Γκότοβος, Α. Ε. (1996) Ρατσισμός. Κοινωνικές, ψυχολογικές και παιδαγωγικές όψεις μιας ιδεολογίας και μιας πρακτικής, Αθήνα, Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης.
- Γκαϊνταρτζή, Αναστασία. (2012). Ζητήματα διγλωσσίας σε παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας: Κοινωνικές και εκπαιδευτικές διαστάσεις. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Δαμανάκης, Μ., Η εκπαίδευση των παλιννοστώντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα, Διαπολιτισμική προσέγγιση. Gutenberg, Αθήνα, 1997.
- Ζαφράνα, Νικόλτσου, Δανηλίδου, Ε., (2000), *Perceptual and Motor Skills/ 91, 435-446*
- ΚΑΤΣΙΚΑΣ, Χ., Ε. ΠΟΛΙΤΟΥ (1999) Τσιγγάνοι, Μειονοτικοί, Παλιννοστούντες και αλλοδαποί στην ελληνική εκπαίδευση. Gutenberg, Αθήνα.
- Λάγιος, Β., Μπομπαρίδου, Χ., & Δασκαλάκη, Ε. (2005). Ο βαθμός κατοχής των Ελλήνων εκπαιδευτικών της διαπολιτισμικής εκπαιδευτικής επάρκειας και ετοιμότητας. Στο Π. Γεωργογιάννης, (επιμ), *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Ελληνικά ως Δεύτερη ή Ξένη Γλώσσα, Πρακτικά 8^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου*, Πάτρα, σ.σ. 323-324.
- Μάρκου, Γ. (1996). Προσεγγίσεις της πολυπολιτισμικότητας και η διαπολιτισμική εκπαίδευση – επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα.
- ΜΑΤΖΟΥΡΑΝΗΣ, Γ. (1974) Έλληνες εργάτες στη Γερμανία. Gutenberg, Αθήνα.
- Μίκα- Κακανά & Σιμούλη, (2008). *Η προσχολική Εκπαίδευση στον 21^ο αιώνα: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Διδακτικές Πρακτικές*, Θεσσαλονίκη: επίκεντρο, σελ. 13-25, 28-35
- Μίτιλης, Α., (1998), Η μειονότητες μέσα στη σχολική τάξη. Μια σχέση αλλημεπίδρασης, Αθήνα: Οδυσσέας
- Μπαμπινιώτης, Γ. (1998), *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Αθήνα: Κέντρο Λεξικογραφίας
- Μπομπαρίδου, Χ. (2004). Διαπολιτισμική Επάρκεια και Ετοιμότητα των Εκπαιδευτικών. Στο: Π. Γεωργογιάννης (Επιμ.) *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Πρακτικά του 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου, Άρτα 10-11 Δεκεμβρίου 2004*.
- Νικολάου, Γιώργος. (2000). Ένταξη και Εκπαίδευση των Αλλοδαπών μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

- Ντολιοπούλου, Ε., (1999), *Σύγχρονες Τάσεις Προσχολικής Αγωγής*, Αθήνα: Τυποθήτω
- Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια- Λεξικό, (7191) Τόμ. 7, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ. 4111
- Πανταζής, Σ. (2006). *Διαπολιτισμική Αγωγή στο Νηπιαγωγείο*, Εκδόσεις: Ατραπός
- Παπαδημητρίου, Ζ.(2000). Ο Ευρωπαϊκός ρατσισμός: Εισαγωγή στο φυλετικό μίσος. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παπαδοπούλου, Μαρία Τσοτσορού, Α. (επιμ.). (2003). Το νηπιαγωγείο ως προνομιακός χώρος εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας στα παιδιά που δεν έχουν ελληνική ως μητρική γλώσσα. Πρακτικά του Α' Διεθνούς Συνεδρίου για τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως ξένης γλώσσας, Αθήνα, σελ. (401 – 467)
- Παπάς, Α. (1998). Διαπολιτισμική και Διδακτική, τομ. Α. Αθήνα.
- ΠΑΠΑΣΤΥΛΙΑΝΟΥ-ΑΚΑΛΕΣΤΟΥ, Α. (1992) Η ψυχολογική προσαρμογή των μαθητών-παιδιών παλιννοστούντων. (Διδακτορική διατριβή), Αθήνα
- Σακελλαροπούλου, Ευδοξία. (2005). Διαπολιτισμική Αγωγή στο Νηπιαγωγείο- Στάσεις των νηπιαγωγών απέναντι στην Πολιτισμική Διαφορετικότητα ως παράγοντας Ένταξης των Αλλοδαπών Παιδιών στο Νηπιαγωγείο. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.
- Σελίδες διαλόγου: Η γλωσσική διαφορετικότητα στην προσχολική εκπ/ση. Απόψεις εκπαιδευτικών παιδικών σταθμών/νηπιαγωγείων. Χειμώνας 2004 - Τεύχος 68-69
- Σκούρτου, Ε. (1997). «Θέματα διγλωσσίας και εκπαίδευσης», Αθήνα: νήσος, σελ. 179
- ΤΣΙΑΚΑΛΟΣ, Γ. (2002) *Οδηγός αντιρατσιστικής εκπαίδευσης*, Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Τσιρώνης, (2008), *Κοινωνικός αποκλεισμός και εκπαίδευση στην Ύστερη Νεωτερικότητα, Θεσσαλονίκη, Βάνιας, σελ. 129*
- Τσοκαλίδου, Ρούλα. (2012). Χώρος για δύο: Θέματα διγλωσσίας και εκπαίδευσης. Θεσσαλονίκη: Ζυγός

Αγγλική Βιβλιογραφία

- Krech, Crutchfield, Ballachkey (1962), *Individual in society. A textbook of social psychology*. Στο: Μιτίλις, Α. *Οι μειονότητες μέσα στη σχολική τάξη: Μια σχέση αλληλεπίδρασης*, Αθήνα: Οδυσσέας, σσ. 59-60.
- Secord, P.-Backman, C. (1964), *Social Psychology*. Στο: Μιτίλις, Α. *Οι μειονότητες μέσα στη σχολική τάξη: Μια σχέση αλληλεπίδρασης*, Αθήνα: Οδυσσέας, σσ. 59-60.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ – Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Επιστήμες της Αγωγής

Κατεύθυνση: Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας

«Προκαταλήψεις, Στάσεις και Ρατσισμός των Βρεφονηπιοκόμων Νομού Καβάλας, απέναντι στα δίγλωσσα παιδιά.»

Ερωτηματολόγιο για εκπαιδευτικούς

Αγαπητέ εκπαιδευτικέ,

Το παρόν ερωτηματολόγιο είναι αυστηρώς προσωπικό και ανώνυμο και πρόκειται να χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά και μόνο για τη διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας με αντικείμενο την καταγραφή απόψεων των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής ως προς την παρουσία δίγλωσσων παιδιών.

Η συγκεκριμένη έρευνα υλοποιείται στο πλαίσιο Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, στο τμήμα νηπιαγωγών με επιβλέπουσα την κυρία Άννα Χατζηπαναγιωτίδη, Επίκουρη Καθηγήτρια .

Η συνεργασία σας είναι καθοριστικής σημασίας για την επιτυχία της έρευνας και την εξαγωγή συμπερασμάτων που θα αντανακλούν την πραγματικότητα. Για το λόγο αυτό παρακαλείσθε να απαντήσετε στις ερωτήσεις με προσοχή, ειλικρίνεια και ακρίβεια.

Ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συνεργασίας σας.

Με εκτίμηση Γαζάνη Χρυσή

Ερωτηματολόγιο

Παρακαλώ να απαντήσετε σε όλα τα στοιχεία βάζοντας ✓ στην απάντηση που σας αντιπροσωπεύει.

ΜΕΡΟΣ Α

A1. Φύλο:

Αντρας Γυναίκα

A2. Ηλικία

A3. Στοιχεία εκπαίδευσης-κατάρτισης

Εκπαιδευτικό επίπεδο:

Δευτεροβάθμια

Πτυχίο ΤΕ

Πτυχίο ΠΕ

Μεταπτυχιακό Δίπλωμα

Άλλο

A4. Χρόνια υπηρεσίας:

1-3

4-7

8-11

12+

A5. Γλώσσες που γνωρίζετε :

.....
.....

A6. Έχετε ταξιδέψει στο εξωτερικό;

Ναι Όχι

Πού:

Για πόσον καιρό:

A7. Έχετε σχέσεις/φιλίες με άτομα διαφορετικού πολιτισμού; Με ποιους;

Ναι Όχι

.....

A8. Συμμετέχετε στις εκδηλώσεις τις οποίες οργανώνουν φορείς άλλων πολιτισμών;

Ναι Όχι

ΜΕΡΟΣ Β

B1. Έχετε παρακολουθήσει σεμινάρια για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση ;

Ναι Όχι

Αν ναι, πότε και από ποιον φορέα;

.....

.....

B2. Πόσα αλλόγλωσσα παιδιά υπάρχουν στην τάξη σας ;

Κανένα Λιγότερα από 5 6-12 13 και άνω

B3. Ποιο είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα που, κατά τη γνώμη σας, δημιουργείται στην τάξη σας με την παρουσία αυτών των παιδιών;

.....

.....

.....

B4. Θεωρείτε ότι μια τάξη με μικτό μαθητικό κοινό είναι εξ ορισμού προβληματική;

Ναι Όχι

Αν ναι, γιατί;

.....

.....**B5. Θεωρείτε ότι οι αλλόγλωσσοι/αλλοδαποί μαθητές πρέπει να φοιτούν σε διαφορετικές τάξεις;**

Ναι Όχι

Αν ναι, γιατί;

.....
.....

B6. Υπήρξε ποτέ πρόβλημα εκ μέρους των γονιών σχετικά με τη συνύπαρξη των παιδιών τους με αλλόγλωσσα παιδιά;

Ναι Όχι

Αν ναι, πώς το αντιμετωπίσατε;

.....
.....

B7. Υπήρξατε μάρτυρες φαινομένων ρατσισμού στην τάξη σας;

Ναι Όχι

Αν ναι, περιγράψτε:

.....
.....

B8. Ποια είναι η συμπεριφορά των μαθητών προς τους αλλόγλωσσους;

Φιλική Εχθρική Αδιάφορη

B9. Πώς θα αντιμετωπίζατε τις ρατσιστικές συμπεριφορές προς τους αλλόγλωσσους μαθητές, αν υπήρχαν στη δική σας τάξη;

.....
.....
.....
.....

B10. Είστε θετικοί στο να υπάρχει ισότητα ευκαιριών για όλους τους μαθητές;
(δικαιολογήστε την απάντησή σας)

Ναι Όχι

.....
.....
.....
.....

B11. Οι στάσεις και οι αντιλήψεις που έχετε αποκτήσει για τους αλλόγλωσσους μαθητές αποκτήθηκαν:

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Από τις δικές μου γνώσεις και εμπειρίες					
Από διάφορα σεμινάρια					
Από τις σπουδές μου					
Από σχολικούς συμβούλους					
Από συναδέλφους					

B12. Θα θέλατε να ενημερώνεστε για διάφορα θέματα που αφορούν τη διαπολιτισμικότητα στα σχολεία ;

Ναι Όχι

B13. Ως εκπαιδευτικοί θεωρείτε σημαντική την ενημέρωση σε θέματα διαπολιτισμικότητας και ρατσισμού;

Ναι Όχι

B14. Πιστεύετε ότι υπάρχει το φαινόμενο του ρατσισμού στους παιδικούς σταθμούς της Καβάλας απέναντι στους αλλόγλωσσους μαθητές;

Ναι Όχι

B15. Σε ποιο βαθμό υπάρχει ο ρατσισμός στους παιδικούς σταθμούς της Καβάλας;

Καθόλου Λίγο Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

B16. Σε ποιο βαθμό επηρεάζουν τα πιο κάτω για την εξάπλωση του ρατσισμού στη Καβάλα;

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
α. Οικογένεια					

β. Φίλοι					
γ. Σχολείο					
δ. Μ.Μ.Ε					

B17. Ρατσισμός για εσάς σημαίνει :

- α. Η απόρριψη μίας άλλης φυλής , κουλτούρας, θρησκείας και ιδεολογίας.
- β. Οι αρνητικές προκαταλήψεις που έχει μία κοινωνία για τους ξένους.
- γ. Η εκμετάλλευση των ξένων σε διάφορους τομείς.
- δ. Οι έντονες, αρνητικές και επίμονες συμπεριφορές που εκφράζονται προς τους ξένους.

B18. Πιστεύετε ότι η Πολιτεία αντιμετωπίζει με μέτρα σωστά την εκπαίδευση των αλλόγλωσσων, αν ενισχύει τη διαπολιτισμική εκπαίδευση;

Ναι Όχι

B19. Πιστεύετε ότι τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις που αφορούν κάποιες ξένες ομάδες ανθρώπων ισχύουν στη πραγματικότητα ;

Ναι Όχι

B20. Μπορεί ο ρατσισμός να αναδυθεί μέσα από τα πιο κάτω:

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σχολείο					
Σχολικά βιβλία					
Εκπαιδευτικούς					
Οικογένεια					